

100

Olvasómozgalmak

TÖBB OLVASÓTI

Könyvtármozgalmunk üzemben, falun egyaránt gyors tempóban fejlődik. De ha ezt a fejlődést figyelmesebben tanulmányozzuk, kiderül, hogy a fejlődés gyorsabb az új könyvtárak szervezése, könyvállományuk szaporítása és aránytalanul lassabb az olvasók számának növekedése, valamint a kölcsönzött könyvek számának növekedése terén. Azaz könyvtárainkban igen sok értékes, hasznos könyv érintetlenül hever, porosodik. De nem azért porosodik, mintha a dolgozók nem szívesen vennék kézbe ezeket a könyveket, hanem, mert a dolgozók ezekről a könyvekről, sőt igen gyakran még a könyvtár létezéséről sem tudnak. Szolnok, Győr, Fejér megyében nem utolsó sorban azért van olyan kevés falusi olvasó, mert a lakosság nagy részének tudomása sincs arról, hogy falujában könyvtár működik. Honnan is legyen erről tudomása, ha a könyvtáros, a helyi tanács ezt nem hozza a falu lakosságának tudomására. Pusztán az az egyszerű tény, hogy a könyvtárról, a kölcsönzés idejéről a dolgozók széles tömegei tudomást szereznek, sokezer új olvasót, érdeklődőt vonz a könyvtárba.

Első legfontosabb lépés magának a könyvtárnak a megismertetése a dolgozókkal.

A Művelt Nép múltévi decemberi száma közölte Késői József elvtársnak, a MÁVAG szivattyú-gyár könyvtárosának levelét, amelyben írja, hogy a saját üzemében meghívja a dolgozóknak egyszer egyik, másszor másik csoportját a könyvtárba. Ott megmutatja nekik a könyvtárat, elbeszélget velük az egyes könyvekről.

Ezzel az egyszerű módszerrel sikerült elérnie, hogy az olvasók

számát megkétszerezte néhány hónap alatt. Hasonló kezdeményezést tett a berettyóújfalusi járási kulturház könyvtára is, ahová beszélgetésre, ismerkedésre szokták behívni a dolgozó parasztokat. Ezzel elérték, hogy az olvasók száma rövid idő alatt 1904-ről 2736-ra növekedett. S hogy az olvasók valóban olvasnak is, azt az bizonyítja, hogy amíg júliusban még 1236 könyvet kölcsönöztek ki, addig decemberben már 3998 könyvet.

Nos, ami a MÁVAG-ban vagy a berettyóújfalusi járási kulturház könyvtárában jó és bevált, azt érdemes tanulmányozni és bevezetni az ország minden üzemi és falusi könyvtárában. A könyvtárosok magukévé téve ezeket a kezdeményezéseket, egyre több helyen mozgalmat indítanak, aminek a jelszava, hogy "Ismertessük meg a könyvtárat a dolgozókkal!" Kivánatos, hogy ehhez minél több könyvtáros csatlakozzék.

Az üzemekben nagy jelentősége van annak, hogy az új munkásokkal, akik nemrégén jöttek az üzembe, megismertessük és megszerettessük a könyvtárat. Ezzel hozzásegítjük ahhoz, hogy az új munkás jobban megszeresse új munkahelyét. Különösen nagy jelentősége van a könyvtárak megismertetésében a bányászüzemeknek és a munkásszállásoknak. Itt igen sok az új munkás, aki még nem szokta meg az új környezetet, aki még gyakran csak a nehézségeket látja. Ha viszont olvasója lesz a könyvtárnak, könnyebben szokja meg az új helyet, az új munkát.

Türhetetlen helyzet uralkodik ebből a szempontból Komlón, ahol hozzávetőlegesen 8000 könyv van, de ennek egy része több, mint egy hónapig becsomagolva hevert, másik része pedig egészen rosszul van elhelyezve, úgyhogy Komlón a sok könyv dacára kevesen olvasnak. A helyi tanács tekintse fontos feladatának, hogy a könyvtárat megfelelően elhelyezze és gondoskodjék

arról, hogy ez a könyvtár, mint a Városi Tanács könyvtára, egyre jobban működjék. A könyvtár jó munkája hozzájárul majd, hogy Komló új munkásai - a város leendő lakói - gyorsan megszeressék új munkahelyüket, új lakóhelyüket. Azzal, hogy műveltebbé, kulturáltabbá teszik a dolgozókat, kifejlesztik bennük a magasabbfokú öntudatot, amelynek az eredményei: fegyelmezettebb munkában, számos újításban, jelentős megtakarításokban és sok-sok csille kitermelt szénben öltenek majd testet.

Amikor a Párt és a kormány elsőrendű feladatnak tekintik a szénbányászat helyzetének megjavítását, a széntermelés növelését, akkor a bányász üzemek és bányász falvak könyvtárosai érezzék a saját felelősségüket és kövessenek el mindent, hogy a maguk eszközeivel - a könyvekkel - segítsék a széntermelés növekedését. A bányászmegyék körzeti, városi és tudományos könyvtárai pedig tekintsék egyik legfontosabb feladatuknak a bányász könyvtárak segítségét, az újonnan beállított könyvtárosok tanítását és támogatását. A bányász megyék körzeti könyvtárosainak legfontosabb feladata a következő hónapokban az, hogy segítsék megszüntetni a könyvek porosodását a bányász-könyvtárakban és megjavítsák a könyvek propagandáját, különös sullyal az új bányászok között.

Igen jó lehetőséget biztosít ehhez Gorbátov: "A donyeci bányászok" c. könyve, mely már elegendő példányszámban áll a bányászolvasók rendelkezésére, de amelynek elolvastatása sem megy magától. A könyvtárosok minél több helyen törekedjenek arra, hogy a könyvet könyvankétokon megvitassák és a könyv tanulságait a saját életükre is alkalmazzák. Tartsák szem előtt, amit Horváth Márton elvtárs mondott a Népművelési költségvetés tárgyalásakor:

"A szovjet irodalom... megmutatja azt az embert, akivé majd mi is nőni fogunk, azt a társadalmat, amit mi is teremtünk magunknak, azt a hazaszeretetet, azt a munkaszeretetet, azt a testvéri együttműködést a világ dolgozói iránt, ami ma még tömegméretekben csak a szovjet ember sajátja, de holnap minket is ez fog jellemezni."

Ugyanez a tanulság vonatkozik természetesen a falusi könyvtárakra is. A szovjet könyvek azért olyan kelendők a falusi könyvtárakban, mert dolgozó-paraszságunk saját ragyogó holnapjáról olvas azokból.

Annak ellenére, hogy a falusi könyvtáraink a felszabadulás után megjelent legjobb könyvekkel lettek ellátva, ezekben a könyvtárakban is gyakori a porosodó könyv.

Nem csoda, ha Tiszagyendán porosodik a könyvtár, hiszen a tanács legbelsőbb szobájában tartották. Hogyne porosodnának a könyvek Mezőhegyesen, amikor a helyi tanács nem ad megfelelő helyet a könyvtárnak, vagy Hódmezővásárhelyen, ahol egy csomó rendezetlen könyvet a fürdőkádban tároltak hosszú időn keresztül, hely hiányában.

Sokhelyütt a könyvtárosok és a helyi tanács nemtörődömsége az oka a könyvtárak porosodásának. Számos helyen a tanács tagjai még nem értik azt az összefüggést, hogyha télen sokat olvasnak az emberek, akkor nyáron könnyebben megy a begyűjtés, az adófizetés és a termelészövetkezet fejlesztése.

A falusi könyvtárak közül igen nagy a jelentősége a termelészövetkezetek és termelészövetkezeti közösségek könyvtárainak.

A termelészövetkezeti tanácskozáson Rákosi elvtárs megszabta a legfontosabb teendőket:

"A termelészövetkezetek rendezzék soraikat, tartsanak fegyelmet, növeljék gazdaságukat, sikereiket, virágzásukkal vonzzák magukhoz az egyénileg dolgozó parasztokat."

Tudnak-e ebben segíteni a könyvtárak?

Igen jelentős segítséget tudnak adni. Világos, hogyha a körzeti könyvtárak elsősorban a termelészövetkezetekben lévő könyvtárakat segítik rendbehozni, itt szaporítják az olvasók számát legjobban, ide küldik a legjobb állattenyésztési, agrotechnikai szakkönyveket, itt szervezik a legjobb könyvismertetések és ankétokat - akkor nagy segítséget nyújtottak a termelészövetkezetek megszilárdításához, a fegyelem megjavításához és a termelészövetkezetek felvirágzásához. A városi könyvtárak ugyancsak nyújtsanak segítséget a termelészövetkezetek könyvtárainak.

Természetesen, az, hogy a körzeti, városi könyvtárak figyelmét most a termelészövetkezeti könyvtárak felé fordítjuk, nem jelentheti, hogy hátat fordítsanak az egyénileg dolgozó parasztoknak.

Ellenkezőleg, ahol lehet, ahol a könyvtár elhelyezése megengedi, ott úgy kell szervezni a termelészövetkezeti könyvtárakat, hogy azokból ne csak a termelőcsoport tagjai, hanem a községben lakó egyénileg dolgozó parasztok is kapjanak könyvet. Kívánatos és fontos, hogy a tzs vagy tsz könyvtárából egyénileg dolgozó parasztok is minél nagyobb számban olvassanak. Ez a könyvek politikai és kulturális nevelőhatásán kívül lehetőséget ad arra, hogy az egyénileg dolgozó parasztok közösen elbe-

szélgessenek a tszcs tagokkal és megismerjék a termelőcsoportot.

Falun a főfeladat, hogy a következő hónapokban különösen a termelőszövetkezetekben toborozzunk új ~~mixák~~ olvasókat, nem elhanyagolva az egyénileg dolgozó parasztokat sem. Az új könyvtárakat elsősorban a termelőszövetkezetekben és tsz-falvakban létesítsük.

Az olvasók számának növelése a könyvpropaganda munka alapvető megjavítását követeli; azt, hogy az általános szépirodalmi könyvek propagandája mellett az egyes rétegekhez szóló könyveket ezek felé erőteljesen propagálják. Pl. a bányászok között: a bányászatról szóló szépirodalom és az általános szépirodalom mellett a bányák gépesítésére vonatkozó könyveket; a vasas dolgozók közt: a vasas témájú szakkönyveket és népszerű tudományos könyveket; a falusi olvasók, elsősorban a termelőszövetkezetek tagsága között az állattenyésztésről, az agrotechnikáról szóló szakkönyveket és népszerű tudományos műveket.

Az egyes rétegekhez szóló könyvpropaganda kiállítására március hónapban több ajánló bibliográfia fog megjelenni, amelyeket a könyvtárosok használjanak fel munkájukban.

Az üzemek és falvak dolgozói Rákosi elvtárs 60. születésnapjára több csille szemet, több öntöttvasat, jobb minőségű munkát, a tejhozam növelését, stb. ajánlották fel. Soktizezerre rug a felajánlást tevő dolgozók száma. Mit ajánlhat fel a könyvtáros? Ugyancsak jobb munkájával akarta kivenni részét ebből a nagy ünnepből. Számos felajánlás mutatja, hogy a könyvtárosok azzal akarják megünnepelni Rákosi elvtárs születésnapját, hogy megjavítják munkájukat, növelik az olva-

sók számát, a forgalmazott könyvek számát, több tanácsot, felvilágosítást adnak olvasóiknak és megszüntetik a könyvporosodást.

Ezzel fejezik ki legméltóbban szeretetüket a dolgozó nép, nagy Pártunk és Rákosi elvtárs iránt.

Könyvbarát, 1952. 2.sz. 1.lap.

Benkő Istvánné

Több olvasót!

Kondor Istvánné;

A z o l v a s ó m o z g a l o m r ó l

Az írói ankétokat december hónapban az országos olvasómozgalom beindításaként indítottuk el. December 1-től február 28-ig az ország különböző helyein 110 községben tartottak íróink könyvismertetést és megbeszélést. Március hónapban 83 községben volt olvasómozgalmi ankét. Április 1-ig az ismertetések és megbeszéléseken résztevők száma kb. 40.000 volt. Ezek a könyvismertetések nagy mértékben fokozták a könyvek iránti érdeklődést. Ezt bizonyítja, hogy az ankétok után több helyen spontán alakultak meg olvasókörök. Pl. Parádon, Büdsszentmihályon, Hajduszoboszlón stb.

Lemérhetjük az ankétok sikerét a helyi népkönyvtárak olvasóinak létszámelekedésén is. Pl. Nagyberkiben az ankét előtti hónapban a kikölcsönzött könyvek száma 86 volt, az ankétot követő hónapban ez a szám 530-ra emelkedett. A győri Körzeti Könyvtár területén az ankét után az olvasók száma 30 százalékkal növekedett. A Komárom megye területén tartott olvasómozgalmi ankétok a tatabányai Körzeti Könyvtárhoz tartozó népkönyvtárak forgalmát 10 százalékkal emelték.

Ezekből az adatokból látható, hogy voltak helyek, ahol az ankét hatását jól használták fel. Hogy ez nem mindenütt történt meg, annak főleg az az oka, hogy a Népművelési Központok az írói ankétokat a Körzeti Könyvtár, illetve a könyvtáros bevonása nélkül rendezték meg és így ezek a könyvismertetések sok helyen a könyvtártól teljesen elszakadva zajlottak le. Ezt a hibát a jövőben feltétlenül ki kell küszöbölnünk. A pécsi Körzeti Könyvtár pl., amelyik

az egyik legjobban dolgozó könyvtárunk, természetesnek vette, hogy az olvasómozgalmi ankétok rendezése a Népművelési Központok feladata, mert levélben fordult hozzánk azzal a kérdéssel, hogy szükségesnek látjuk-e, hogy a Körzeti Könyvtár az ankéton képviseltesse magát. Miután ennek az álláspontnak helytelenségéről felvilágosítottuk őket, komolyan nekifogtak az ankétok szervezésének és március hónapban 15 helyen tartottak irodalmi előadást fővárosi, de főleg helyi előadókkal. Mivel az ankétok ily módon szorosan a Körzeti Könyvtárhoz, ill. a Népkönyvtárakhoz kapcsolódtak, a legtöbb helyen össze tudták kötni olvasóköralakítással, könyvkiállítás rendezésével.

Vannak megyék pl., ahol a súlyt nem az ankétok minőségére, hanem mennyiségére helyezik. Ilyen pl. Szabolcs-Szatmár megye, ahol 14 irodalmi ankétot állítottak be tervükbe és az eddig lezajlott 5 ankét azt mutatta, hogy előkészületek vagy egyáltalán nem, vagy pedig helytelenül történtek. A Nyirbogdányi Olajfinomítóban pl. az április 12-i ankét szervezésére 11-én az éjjeli portásnál hagytak üzenetet. Tizzaszalkán pedig az ankétot egy kulturelőadás, filmvetítés és futballmérkőzés közé iktatták be. Az ilyen körülmények között megtartott ankétoknak semmi értelmük nincs, mert egyáltalán nem viszik előbbre az olvasás ügyét.

Hiány mutatkozik az előadóknál. Olyan sok helyen akarnak ankétot rendezni, hogy az Írószövetség összes előadói mozgósításával sem képes ellátni ezt a feladatot. Ennek a nehézségnek kiküszöbölését úgy érhetjük el, ha Békés megye példáját követve az irodalmi esteket a megyék írói és kulturpolitikusainak bevonásával tartjuk meg. Ezek számára előadói értekezlet keretében a Minisztérium által leküldött író ismerteti a megbeszélésre kerülő könyvek szempontjait. Ezzel egyrészt elérjük azt, hogy a körzeti könyvtár valóban kulturközponttá váljék és nem utolsó sorban azt,

hogy sokkal több könyvismertetés adható.

Az írói ankétok hatásukban bármilyen jók is, az olvasás mozgalommá tételének csak elindítói lehetnek. A legszélesebb tömegeket átfogó olvasói forma az olvasókör. Ezért a könyvtárosok legfontosabb feladatuknak az olvasókörök szervezését tekintsék. A könyvtárosnak nagy segítségére lehet ebben az aktiva. Ezért; lehetőleg állítson maga mellé egy központi aktivát, aki az olvasókörök szervezését végzi és a tömegszervezetekben 1-1 könyvtáros munkatársat.

A központi aktiva feladata: a tömegszervezetekben lévő könyvtáros munkatársak instruálása, akiknek feladatai: a könyvtár és az olvasómozgalmi könyvek népszerűsítése saját szervezésükön belül.

a/ Faliujtság útján,

b/ egyéni akció útján,

c/ az illetékes szervezet agitációs csoportjára támaszkodva oly módon, hogy ismerteti /kapott sillabusz alapján és főleg a, könyv elolvasása után/ az olvasómozgalom könyvét.

Ezekután szervezzék meg az olvasóköröket. Ki kell jelölni az olvasóköri vezetőket. Velük a könyvet jó előre kell olvastatni és a szempontokat megbeszélni.

Olvasókörök kiépítésénél súlypontokat jelöltünk meg aszerint, hogy hol erős a klerikális befolyás, vagy alacsony a könyvvel való ellátottság, vagy hol olvasnak még kevesen. Ezek a megyék: Baranya, Győr, Komárom, Szabolcs, Szolnok, Hajdu megye. Ezeknek a megyéknek egyrészében már eddig is szép eredményeink vannak. Hajdu megyében például 380 olvasókör működik.

De sok más megye is jól fejlődött. Pl.: Csongrád megye községeiben mintegy 1000 olvasókör működik 12.000 hallgatóval. Vas megye minden községében a Solochoy: "Új barázdás szánt az eke" c. könyvét megfelelő politikai vezetők irányítása mellett olvasókörökben ol-

vasták. A mozgalmat kétféleképpen szervezik: 1. A különböző tömegszervezetek helyiségeiben a saját tagságuk részére olvasnak fel egy-egy részt a könyvből, amelyet utána megvitatnak. /6-8 hét alatt olvasnak el egy könyvet./ 2. Fejlett párttagok házaiban gyűlnek össze csoportosan a szomszédok és ugyanez a néhány könyv napról-napra vándorol más-más házcsoporthoz, ahol fejezetenként olvassák és megbeszélik.

Több faluban az "Új barázdát szánt az eke" c. könyv ismertetése és olvasása után TSzCs alakult, ahogy üzemekben a "Nagy futószalag" hatására új brigádok alakultak. Kétségtelen, hogy ott is, ahol az olvasómozgalomnak nem láthatjuk ilyen közvetlenül az eredményeit, a könyvek az olvasás nagy mértékben hozzájárul dolgozó népünk öntudatának, szocialista munkalendületének fejlesztéséhez.

NÉPMŰVELÉSI HIRADÓ, 1950. április, II. évf.
4. sz. - 5-6. p.

Szücs I.
OSzK

Kondor Istvánné: Az olvasómozgalomról

Kondor Istvánné

Népművelési Központ

Kondor

AZ OLVASÓMOZGALOM JAVASLATAI

A KÖNYVTÁROST ILLETI A SZÓ

.....

A felszabadulás óta sok olvasómozgalom indult el nálunk. Többek közt 1949-ben a Népkönyvtári Központ kezdeményezett egy nagyszabású akciót, 1956-ban pedig a József Attila olvasómozgalomnak közel százezer indulója volt. Ezek tervezése, szervezése, megvalósítása nem volt hibátlan, de a hibák eltörpülnek az eredmények mellett, mert igen nagy mértékben fejlesztették az olvasási kedvet és részük van abban, hogy ma már olvasó nép vagyunk.

A mostani terv valóban méltó szocializmus után haladó népünkhöz. Nem egyes rétegekre terjed ki, hanem igyekezik mindenkít bevonni. Szervezésében részt vesz jóformán minden tömegszervezet és a leghivatottabb irányító szervek. Igen hasznos lesz például a Nőszövetség munkája, mert ez elősegíti a csak otthon dolgozó, tehát a társadalmi munkába legnehezebben bevonható nők kulturális és ideológiai fejlődését.

Az új olvasómozgalmat nem időlegesnek, kampányszerűnek tervezik, hanem meg akarják általa teremteni a nagy tömegek állandó rendszeres olvastatásának alapját, meg akarják nyerni a jó könyv, a kultúra számára, Nagy előnye, hogy számol minden réteg sajátosságával, más és más formát választ a fiatalság, a szakszervezeti tagok, a nők és a tömegszervezetekhez nem tartozók részére. A fiatalság részére például olvasóköroket tervez, a falusi nők részére a varró- és kézimunkatanfolyamokon felolvasásokat, könyvismertetéseket.

Az olvasómozgalom jelentős részére a tömegszervezetek szervezik, de ez, magától értetődőleg nem jelenti azt, hogy a könyvtárosokra nem vár számos feladat. Elsősorban gondoskodniok kell arról, hogy az elolvasandó könyvek kellő példányszámban álljanak

rendelkezésre. Ezen a téren nagy könnyebbség, hogy a választék elég nagy. Az 1956. évi József Attila olvasómozgalomban az indulók 25, illetve 67 mű elolvasása közt választhattak. Most egyedül a kötelező olvasmányok száma mindhárom fokozatban 30 /ebből kell 4, 6, illetve 8 könyvet elolvasni/, az ajánlottaké pedig 500. A várható igényeket azonban így is csak a legnagyobb gondossággal lehet majd kielégíteni, a letéti anyag megfelelő irányításával, a jegyzékben szereplő könyvek külön kezelésével és nem utolsósorban új beszerzésekkel.

Az 1956. évi olvasómozgalom szervezője papíron mindenütt a DISZ volt. A gyakorlatban azonban a beszámoltató megbeszélések, a statisztikai adatszolgáltatás és az egész irányítás a könyvtárak ~~kezé~~^{ba} csuszott át s ott főleg azokkal foglalkoztak, akik amúgy is rendes olvasók voltak, tehát elsősorban a tanulókkal. Így éppen azoknak a munkás-paraszt fiataloknak az arányszáma volt alacsony, akik már nem tanultak iskolában s így a rendszeres, irányított olvasás fejlődésük szempontjából a legfontosabb lett volna. Ennek megismétlődését mindenképp el kell kerülni.

A könyvtárosok szerepe a jövőben sem korlátozódhat a könyvanyag biztosítására. A könyveket ajánlani kell és a könyvekkel állandóan foglalkozó könyvtáros személyes ajánlása minden írásbeli propagandánál többet ér. Különösen fontos kezdő olvasóknál - ha meg akarjuk velük szerettetni az olvasás -, hogy ez az ajánlás személyre szóló legyen. Más és más könyvet kell ajánlani képzettség, foglalkozás, kor nem és egyéni hajlam szerint. Ezenkívül igénybe kell venni a könyvtáraknak a propaganda minden eszközét, a plakátokat, irodalmi esteket, ankétokat, fejtörőket, írók meghívását, vetítettképes előadásokat, olvasóterveket stb. Végül a könyvtáraknak maguknak kell megszervezni az olvasómoz-

galmat azok részére, akik nem fiatalok és nem tartoznak semmiféle tömegszervezethez.

Igen hasznos az olvasómozgalom tervezetében a könyvpropagálás. Például a TIT-előadók előadásuk végén annak tárgyából rövid könyvszemlét adnak s egyuttal megemlítik, hogy az ismertetett könyvekből mi található a helyi könyvtárban. Ennek megvalósítása érdekében természetesen a könyvtárosoknak előzetesen érintkezésbe kell lépniök az előadókkal.

Az új olvasómozgalomból magukra a könyvtárakra is nagy haszon háramlik. Tömegbázisuk hatalmasan kiszélesedik. Olvasótáboruk megnő és irodalmi izlése megjavul. A helyesen szervezett mozgalom révén sokkal közelebbi és jobb kapcsolatba kerülnek a tanácsokkal, tömegszervezetekkel, ezek sokkal nagyobb megértéssel lesznek helyiség,- berendezési és egyéb problémái iránt, növelni fogják a könyvbeszerzési hitelt, emelkedni fog a társadalmi munkával segítők száma, a nőszervezetek külsőleg barátságosabbá teszik az olvasótermeket.

A könyvtárosok örömmel várják az új olvasómozgalom megindulását.

Vértesy Miklós

Az olvasómozgalom javaslatai. A könyvtárost illeti a szó.
A könyvtáros. 1959. évi október hó/ 9. ~~xxx~~ évfolyam. 10.sz.
764-765.p.

Az olvasómozgalom javaslatai

Vértesy Miklós: A könyvtárost illeti a szó

Vértesy Miklós

Népkönyvtári Központ: 1949-ben jött létre. Feladata a közművelődési, elsősorban a tanácsi könyvtárak központi könyv-és katalóguscédula ellátása, gondoskodás a butorokról, valamint a könyvtárak operatív és módszertani irányítása.

jelvénytípus
József Attila olvasómozgalom: A DISz Központi Vezetősége és a Népművelési Minisztérium 1955. június 9-i határozata által létrehívott tömegmozgalom, amelynek célja kiszélesíteni és elmélyíteni az olvasást az ifjúság körében, s ezzel elősegíteni az ifjúság szocialista szellemű nevelését.

Nőszövetség Magyar Nők Demokratikus Szövetsége : 1945-1956-ig példő tömegszervezet.

kampány mozgalom valamilyen aktuális feladat megoldása érdekében

TIT Tudományos Ismeretterjesztő Társulat: A tudományok népszerűsítésével foglalkozó értelmiségi tömegszervezet. 1953-ban alakult Társadalom és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat néven az 1841-ben alapított Természettudományi Társulat átszervezésével. Mai nevét 1958-ban vette fel.

U

I r ó - o l v a s ó t a l á l k o z ó k

Nem rám tartozik - nem tartozik rád?

Ellensége vagyok minden írói arisztokratizmusnak, akkor is, ha egy és más vonatkozásban megszoktuk már, sőt intézményesítettük.

Itt van például a könyvterjesztés.

Egyik országos nevű költőnk valamikor az utcasarkon kinálgatta a könyveit, József Attila szorgalmasan gyűjtögette az előfizetéseket készülő kötetére. Móricz Zsigmondról egyetlen élő képem maradt: amint a budapesti nemzetközi vásáron a könyveit árusítja. Először láttam ott és legutoljára; pár nap múlva ^{sz}gyákeretben olvastam a nevét.

Hagyjuk az ellenvetéseket. Tudom én, hogy e téren is alapvetően megváltoztak a formák, a szükségletek, a lehetőségek. Sok olyan könyvterjesztési és propagálási módszertől elszoktunk, amely a maga idejében természetes volt, sőt nemcsak elszoktunk, de az önreklám rossz mellékizét éreznénk, ha napjainkban találkozánk vele.

Más kérdés: helyénvaló-e, célszerű-e, hogy az író és a könyvterjesztő munkája ennyire elszigetelődött egymástól?

Valamilyen laza kapcsolatot őriznek még az író-olvasó találkozók, a könyvheti dedikációk, de elég-e vajon ez a ~~közve-~~tett kapcsolat?

Kereskedelmi szempontból talán elég; a mosópor, a cipőfűző, a kocsikenőcs forgalmazásába sem vonják be a termelőket. Művelődési szempontból - alig hiszem.

A jó könyvterjesztői munka valamilyen síkon igenis az írói munka természetes folytatása, funkcionális szerepe van az irodalomban, a művelődésben. Folytatása az író munkájának -

ismétlem az erősebb hangsúly kedvéért: József Attila ugyanazzal a tollel töltötte ki az előfizetésgyűjtő iven rubrikáit, mellyel világirodalmi értékű verseit írta, Móriczot a pulthoz is meg az íróasztalhoz is ugyanaz a gond, töredelem és szándék állította oda. Ugyanaz a lobogás.

Elavult formák, túlhaladottak; kivesztek nyomtalanul, de nem sarjadt a helyükön semmi. Vagy majdnem semmi.

A könyvek íróinak és terjesztőinek ez a "nem rám tartozik - nem tartozik rád" elszigetelődése mesterséges állapot, és a jelek szerint egészségtelen. Ne keressük ezuttal, honnan ered ~~az~~ az elszigetelődés. Bárhonnan ered, olyan - napjainkban is érvényes - okai nem lehetnek, amelyek indokolnák, hogy az írókat és könyvterjesztőket továbbra is kielégítse a jelenlegi viszonyuk.

Gondolom, majd a gyakorlat kitermeli azokat a korszerű formákat, melyek az élő irodalmat és akönyvterjesztést újra szorosabban kapcsolják egymáshoz. Jóvolna, ha az ÁKV kezdeményezne - más lehetőség alig kínálkozik. Sokat jelentene már az is, ha az ÁKV központjában és a Szövoszban dolgozna egy-egy olyan eladó, aki tartaná a kapcsolatot az írókkal, és pedig a kölcsönösség alapján, mindkét fél hasznára és okulására.

Nincs szándékomban, hogy a még nem létező eladónak itt munkaprográmot adjak. Csupán annak a jelzésére néhány gondolat, hogyan képzelem el a kapcsolatok felvételét:

A könyvterjesztők segíthetnének az íróknak, ha tájékoztatnák: hova kerül a könyv, hová nem jut el; mit mutat az előjegyzési statisztika; hogyan fogy a könyv; melyik vidéken, városban, faluban, üzemben feltűnő az eltérés az átlagszámoktól;

mennyi a raktári készlet; mennyi a félévi árusítás után a visszáru stb., stb.

Gondolom, az író is segíthetne egyben-másban a könyvterjesztőknek. Már pusztán azzal is, ha tájékoztatná őket: melyik vidéken, városban, falun, üzemben várható az átlagosnál nagyobb érdeklődés a könyve iránt? Mit tanácsol, hová irányítsák visszáruzott könyveit? /Senki más nem tudhatja úgy, mint maga az író, mely vidékeken ismerik, merre járt sikeres könyvankéton, honnan gyűjtötte élményanyagát a könyvhöz, stb./ Még azt sem érezném szentségtörésnek, ha a jelenleg vaktában kiküldött - s emiatt rossz hatásfoku - propagandaanyag címzettjeinek listáját az érdekelt írók, költők kiegészítenék - a posta nyilván azoknak is kikézbésítené a megrendelőlapot, akik nagyobb valószínűséggel rendelnék meg a propagált könyvek valamelyikét.

Ilyenekre gondolok, és még sok egyébre is, nem részletezem. Egyelőre a kapcsolat létesítése volna a fontos. Ha az megvan, majd kitermeli az írók és a könyvterjesztők együttműködésének korszerű formáit.

Fekete Gyula

/A könyv. III.évfolyam 7.szám. 1963 július. 3.oldal./

Fekete Gyula: Nem rám tartozik - nem tartozik rád?

Fekete Gyula: /1922 - / író, lapszerkesztő. József Attila
díjas. Publicisztikai és kritikusi tevékenységet is folytat.

~~funkcionárius~~

ÁKV Állami Könyvterjesztő Vállalat: A magyar könyvkereskedele-
lem központi irányító szerve. 1951-ben alakult a nagy-
és kiskereskedelmi hálózat, valamint az egyéb könyvterjesztő
szervek összevonásával.

Szövosz Szövetkezetek Országos Szövetsége : A földművesszö-
vetkezetek országos irányító szerve 1949 óta. Ennek kere-
tén belül jött létre 1956-ban a Földműves-szövetkezeti
Könyvterjesztő Vállalat, melynek feladata a falu könyvvel
való ellátása.

KÖZÖS ÜGY - KÖZÖS ÉRDEK

Mindenekelőtt őszinte örömmel üdvözöljük azt, hogy felfedtek ezek a könyvterjesztőket is régóta foglalkoztató kérdések, és hogy éppen író hozta szóba azokat, s hogy iróink szükségesnek tartják és igénylik valamilyen közvetlenebb kapcsolat megteremtését.

Az Állami Könyvterjesztő Vállalat már jónéhány éve törekszik az írók és könyvterjesztők közötti kapcsolatok kiépítésére, illetve megjavítására. Egyet-mást tettünk is ennek érdekében az elmúlt években. A fiatal írókat gyakran felkerestük, és cikkekben, jegyzékekben igyekeztünk bemutatni őket.

Tavaly, a téli könyvvásár kiállításán dedikálásra kértük fel a magyar írókat, és örömmel tapasztaltuk, hogy legtöbbször köztük Fekete Gyula is - szívesen tett eleget kérésünknek. Tehát, ha van is valamiféle arisztokratizmus - ahogy cikkében Fekete Gyula fejtegeti -, úgy érzem, kevésbé súlyos, mint vélte. Inkább csak a kapcsolat formáinak kialakítása hiányzik.

Javaslatában Fekete Gyula egy helyen így ír: "... az író is segíthetne egyben-másban a könyvterjesztőnek, Már pusztán azzal is, ha tájékoztatná őket: melyik vidéken, városban, üzemben várható az átlagosnál nagyobb érdeklődés a könyve iránt? Mit tanácsol, hová irányítsák a visszaruzott könyveit?" Ebben teljesen igaza van az írónak. E téren már - nagyjából hasonló elgondolás alapján - tettünk is lépéseket. Rövid életrajzokat, fényképeket helyeztünk el alkalmanként - főleg vidéken - a könyvesboltok kirakataiban, az új könyvek iróiról. Gyakran a jobb elosztás érdekében megpróbáltuk megkeresni az írókat - és persze legelsősorban a kevésbé ismert fiatalokat. Ahol jobban ismerik az írókat

- ebben nagyon igaza van Fekete Gyulának -, ahol született, dolgozott, vagy ahol gyakrabban járt, ott művei jóval könnyebben találhatnak gazdára. Tapasztalhattuk ezt Bihari Sándor miskolci költő esetében is: városában néhány nap alatt száznyolcvan példányt adtak el új verseskötetéből.

De ez a kísérletünk is csak alkalmanként sikerült. Éspedig azért, mert íróink egy része sajnos még annyit sem tett meg, hogy megkeresésünkre válaszoljon. Márpedig ilyenkor gyorsan kell eljárni, az idő sürget: mire a könyv megérkezik, addigra már készen kell lennie a pontos elosztásnak.

Ide tartozik még a dedikálások, az író-olvasó találkozók kérdése is. A múlt év vége óta igyekeztünk kialakítani valamilyen elfogadható formát erre, eddig még vajmi kevés sikerrel. Ugyanis amikor az író elmegy dedikálni a könyvesboltba, nem biztos, hogy éppen akkor és ott keresik - egyébként talán nagyon sikeres - kötetét. Sok sértődés és félreértés adódott már ebből. Ha pedig nem egyszerű dedikálásról, hanem szervezett író-olvasó találkozóról van szó, akkor sem lehetünk biztosak az eredményben. Kora tavasszal Moldova György könyvesbolti találkozója is csak nyolcan-kilencen jelentek meg, pedig novelláskötete gyorsan elfogyott.

Természetesen ennek ellenére nagyon helyes volna rendszerebbé tenni az író-olvasó találkozókat. Csak meg kellene találni hozzá a legalkalmasabb formát. /Itt most a könyvesbolti találkozókra gondolok, mert a klubokban, üzemekben rendezett találkozók sokkal jobban sikerülnek: állandó közönségük van, könnyebb felhívni a figyelmet egy-egy rendezvényre./ Talán az Írószövetség segítségével, szervezett együttműködés útján ez a kérdés is megoldható volna. Csak egyetlen kis ötlet ehhez: az Írószövetség

például rendszeresen tájékoztathatná az Állami Könyvterjesztő Vállalatot, hogy hol és kivel rendeznek a fővárosban és vidéki városokban író-olvasó találkozót. Ha a vállalat ezekről időben értesülne, volna mód arra, hogy ezeken a találkozókön ne csak az írók, hanem megvásárolható műveik is megjelenjenek.

Azután ... Egy-két könyvesboltban - először talán csak Budapesten - rendszeressé kellene tenni a dedikálásokat. Erre már volt ugyan kezdeményezés: a Szépirodalmi Kiadó szervezte egyik könyvesboltunkban. Hogy ez elakadt, annak két fő oka volt. Először is rosszul választották ki a boltot /olyan könyvesboltban rendezték, amelyben nem volt egy barátságos és tágasabb sarok a beszélgetésekre/, másodsorban pedig éppen a karácsonyi forgalom idején akarták indítani, amikor pedig a könyvesboltot nem az állandó látogatók, a szenvedélyes könyvvásárlók, hanem az átmenő, az "utcán át" vevők rohamozták meg, akik sietve akarják megvásárolni az ajándékokat. A kezdeti sikertelenség azután véget vetett a kezdeményezésnek: az ügy teljesen befűlledt. Pedig az ötlet alapján véve jó és hasznos volt.

A dedikálásokat egy alkalmas könyvesboltban kellene megindítani, majd rendszeressé tenni, még hozzá ott, ahol ehhez a környezet is a legmegfelelőbb. A Magyar Írók Könyvesboltjára gondolok elsősorban - tágas, szép üzlet, egy része nagyon alkalmas volna amolyan műhelysarok számára, ahová íróink rendszeresen betérhetnének, hogy elbeszélgessenek olvasóikkal. /Az Írók Boltjának amúgy is egyik célja volt, hogy valóban az íróké is legyen, de egyelőre igen kevés író él ezzel./ Egyszóval az írókat és az olvasókat egyaránt ide kellene "szoktatni". Ügyelni kell azonban arra, hogy a kezdeti kisebb érdeklődés ne vegye el az írók és terjesztők kedvét.

Végül: az Állami Könyvterjesztő Vállalat bizonyára rendszeresebbé teheti az írók megkeresését könyvük megjelenése előtt. De talán fordítva is lehetne. Íróinknak nem kellene várniok a hívást, ők tudják, hogy a közeljövőben könyvük jelenik meg, keressék hát fel az Állami Könyvterjesztő Vállalat propaganda osztályát, és beszéljék meg együtt, milyen reális akció teheti sikeresebbé kötetük elhelyezését. Hiszen ez már nem kizárólag kereskedelmi ügy, a terjesztőnek és az írónak egyaránt érdeke a siker. És íróink ne tekintsék ezt házalásnak, mert nem az, hanem az új magyar irodalom megismertetésének közvetlen segítése.

Köves József

A szövegek közlés alapja: Közös ügy - közös érdek. Köves József.
A Könyv, 1963. augusztus. 8.szám. 13.p.

Köves József: Közös ügy - közös érdek

Köves József

A cikk Fekete Gyula: Nem ~~tartozik~~ rám tartozik - nem tartozik rád? /A Könyv 1963/7.sz./
c cikkében felvetett problémához kapcsolódik.

Bihari Sándor /1932 - / költő.

Moldova György /1934- / író. Az idegen bajnok, A sötét angyal,
Gázlámpák alatt stb. művek szerzője

Kiss Tiborné: Új formák - új módszerek

Az utóbbi időben egyre gyakrabban kerül szóba az Írószövetség értekezletein, kiadói megbeszéléseken, a népműveléssel foglalkozók egyéb fórumain az írók és ~~nyilvános~~ olvasók kapcsolatának elégtelensége, a jelenlegi formák elavult volta. A KÖNYV júliusi és augusztusi számában megjelent cikkek az írók és a könyvterjesztés együttműködéséről tulajdonképpen a könyvvásárlók /olvasók/ és az írók kapcsolatát feszegetik.

Miért vált ilyen fontossá és érdekessé az író és az olvasó kapcsolata? Az olvasók mindjobbban érdeklődnek az irodalom iránt /csak meg kell nézni a könyvtárak statisztikáját, vagy az emelkedő könyvforgalomról szóló kimutatásokat/, az íróknak pedig kezdéletszükségletté válni, hogy a kritikán kívül a közvélemény reagálását is közvetlenül tapasztalják. Az Írószövetség szervezésében évente átlag 40-50 irodalmi esten, ankétán közel 100 író vesz részt. Ezenkívül a könyvtárak, üzemek, iskolák, a Hazafias Népfront szervezetei, a SZÖVOSZ megyei, járási szervei, a szak-szervezetek megyei tanácsai, a könyvbarát-mozgalom keretében megszámlálhatatlan író-olvasó találkozót szerveznek. Az idén csak az ünnepi könyvhéten 400 író-olvasó találkozó volt. Tehát az írók többsége szívesen kerül kapcsolatba az olvasókkal. Más kérdés, hogy az utóbbi időben elég sok volt a sikertelen író-olvasó találkozó. Mindenesetre megfelelő tanulmányozás után, új formákkal, módszerekkel kell kísérletezni.

Az új formákat sürgeti az olvasók taborának állandó növekedése is. Az irodalmat ma már sokkal differenciáltabban kell propagálni. Megnövekedtek az olvasók igényei is, az írótól művei-

nek felolvasásán kívül azt is várják, hogy válaszol irodalomesztétikai, irodalompolitikai kérdéseikre is.

Természetesen más módon közelítjük meg azokat, akikkel meg kell szerettetni a könyvet. A könyvterjesztés jelentősége éppen abban áll, hogy az egyre csökkenő számu, de ma még igen nagy többséget képező nem-olvasóhoz eljuttassák a könyvet.

"A jó könyvterjesztői munka valamilyen sikon igenis az írói munka természetes folytatása, funkcionális szerepe van az irodalomban, a művelődésben" - írja Fekete Gyula A KÖNYV júliusi számában megjelent cikkében. Nagyon igaza van. Az írói hivatást a könyvterjesztő segíti realizálni azzal, hogy a művet eljuttatja az olvasóhoz. De nemcsak ebben látom a könyvterjesztés funkcionális szerepét. Igen sok szó esik a közizlés elmaradottságáról, a kispolgári giccs jelenlétéről és hatásáról, az ellene folyó harcról. A szocialista könyvkiadásunk termékeit propagáló és terjesztő hálózat oroszánrészt vállalhat ebből a harcból. Ez pedig távolról sem csak kereskedelmi tevékenység.

Nem hiszek abban, hogy íróinkat valamiféle arisztokratizmus tartja távol a könyvterjesztéstől. Köztudott, hogy sok író keresi fel a könyvesboltokat, mert érdekli a könyvvásárlás alakulása. De ne a könyvterjesztés kereskedelmi feladataira vegyék igénybe az írókat! Mert ilyen is van. Vidéken nemegyszer előfordul, hogy a könyvterjesztő és az író, hóna alatt könyvével jár házról házra. Erre ma már nincs szükség. De feltétlenül-szükség van az író és a könyvterjesztés kapcsolatainak új formáira.

Jó kezdeményezése a SZÖVOSZnak, hogy igyekszik az írókat egy-egy megyéhez kötni /az író kívánsága szerint/. Itt az író állandó kapcsolatot tart a könyvesboltokkal, kisebb csoportokban beszélget olvasóival, irodalmi eseten vesz részt. Az illető író

uj műveiből aztán többet küldenek abba a megyébe, ahol már közelebbről megismerték. Ez egybevág Fekete Gyulának azzal a javaslatával, hogy az író is adhat tanácsot a könyvterjesztésnek: hol várható nagyobb érdeklődés a könyve iránt. Különösen fontos ez a még nem eléggé ismert írók esetében.

Az Irószövetség és a könyvtárak közös munkájának eredményeképp az írók közelebb kerülnek olvasóikhoz. Átgondolt, tervszerű munkával még jobbak lehetnének az eredményeik. Szentiványi Kálmán javaslata - hogy a könyvtárak vonják be a bolthálózatot az író-olvasó találkozók rendezésébe - életrevaló, sok sikerrel kecsegtető. A boltok bevonása szélesebb körű propagandára ad lehetőséget. Időben elhelyezhetik a találkozóra érkező író fényképét, könyveit a boltok kirakataiban, az író-olvasó találkozó színhelyén pedig rögzített dedikálással egybekötött könyvvásárt is rendezhetnek.

Igaza van Köves Józsefnek abban, hogy a dedikálást rendszerebbé kellene tenni. A könyvesboltokban az írók és az olvasók találkozásának ez a formája sikert ígér. Jó gondolat, hogy a Magyar Írók Könyvesboltja legyen ennek a fő bázisa. De arra is gondolni kell, hogy ide a nem rendszeres könyvvásárló nemigen jut el. A könyvesboltokban nincs szükség nagy, látványos rendezvényekre, ehelyett író és olvasó között bensőséges, jözvetlen találkozások létrehozására kellene törekedni. Ez minden nagyobb könyvesboltban megoldható. Van már jó tapasztalat a sikeres dedikálásokról. Az Európa Könyvesboltban egy-egy külföldi íróvendégünk dedikálására számosan megjelentek, majd minden esetben a készleteket teljesen kiárusították. Igaz, a külföldi írók, különösen a Nobel-díjasok nem mindannapi érdekességet jelentettek az olvasóknak. De azokkal a propagandaeszközökkel, amelyekkel ezeket a

dedikálásokat előkészítették, a magyar írók iránt is felkelthető az érdeklődés /sajtó, tv, meghívók nyomtatása stb/. Ehhez is sok segítséget adhatnak a könyvtárak. Ha tudják, hogy melyik író mikor dedikál, felhívhatják olvasóik figyelmét azok könyveire, a dedikálás időpontjára. Tanácsot adhatnak a könyvesboltoknak, hogy melyik írótól olvasnak legtöbben, ki iránt mutatkozik leginkább érdeklődés, kit kellene dedikálásra meghívni. Az erre vonatkozó együttműködés formáit az Írószövetség, az ÁKV, a SZÖVOSZ és a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtári Osztálya közösen alakíthatja ki.

Csak hozzá kell fogni! Meggyőződésem, ha az említett cikkekben irt javaslatokat megvalósítjuk, az irodalom ügyéért munkálkodók együttműködésének egyre újabb és újabb formáit alakítjuk ki.

Kiss Tiborné

az Írószövetség szervező titkára

A szövegközlés alapja: A Könyv. 1963. szeptember, 9.sz. 19.p.

Kiss Tiborné: Új formák, új módszerek

A KÖNYV júliusi és augusztusi számában megjelent cikkek:

Fekete Gyula: ~~Nem~~ rám tartozik - nem tartozik rád? • A Könyv
1963. július;

Köves József: Közös ügy - közös érdek. A Könyv 1963. augusztus.

Hazafias Népfront: 1954-ben alakult a Magyar Függetlenségi Népfront
utódként. Az ország ~~xxxxxxxxxx~~ haladó erőit összefoglaló
tömegmozgalom.

Szövosz 1. szemelvény jegyzetét

könyvbarát - mozgalom

differenciált kifinomult

propagál terjeszt, népszerűsít

Szentiványi Kálmán javaslata: Szentiványi Kálmán: Valamennyiünkre
tartozik c. cikkéről van szó. A Könyv 1963. augusztus

~~Könyvbarát mozgalom~~

ÁKV 1. szemelvény jegyzetét

Könyv és művelődés

DARVAS JÓZSEF:

OLVASÓ NÉP VAGYUNK ?

Két nagyon tanulságos füzet került a kezembe. Mind a kettő ugynevezett reprezentatív statisztika, illetőleg közvéleménykutatás eredményét tartalmazza, és mind a kettő ugyanarról a témáról kérdez: hányan olvasnak és mit olvasnak Magyarországon. Az egyiket a könyvkiadók és terjesztők központjának piackutatási csoportja - ilyen is van! - készítette egy tavalyi vizsgálódás alapján. A másikat a Központi Statisztikai Hivatal, egy 1962-es, 4000, az átlagra jellemző háztartásra kiterjedő statisztikai felvétel adatait összegezve. Előre kell bocsátani, - ezt a füzetek összeállítói is megmondák - hogy a közölt számok és adatok, illetve általános következtetései nem abszolút pontosak. A reprezentatív statisztikai felvételek, közvéleménykutatási eredmények ugyanis úgy készülnek, hogy egy jellemző kisebb egység adataiból következtetnek az átlagra. De világszerte megvan már ennek a módszernek a tudománya, technikája; majdnem teljesen pontos eredmények rögzíthetők. A mi esetünkben az adatok megbízhatóságát bizonyítja az is - hogy bár a két felmérés egymástól teljesen függetlenül történt - az eredmény lényegében azonos.

Hányan olvasnak Magyarországon?

Régebben sokszor és nagyon magabiztosan hangoztattuk ünnepi beszédekben, s egyébüt: "Olvasó nép leszünk". Valamelyes alapunk volt is rá, hogy ilyeneket mondjunk. Ezt látszott bizonyítani sok minden. Könyvkiadásunk hatalmasan megnőtt számai. Egyes klasszikusok sok százvezres, sőt milliós példányszáma. A könyvtári hálózat immár az egész országot, a kis falukat is átfogó rendszere és a könyvtári olvasók szá-

mának a megsokszorozódása. Sokszorozódása? Hiszen sok helyütt, talán a legtöbb helyütt majdnem a nulláról indultunk. Bizonyított a könyvvásárlás nagyarányú és állandó emelkedése is. Még aki nem szeret bennünket az se tagadhatja, hogy a legutóbbi husz év alatt nagyon nagy eredményeket értünk el a betű, a könyv megszerettetése terén. Nehéz, sőt nem is lehet az emelkedés méreteit számokban kifejezni, miután a felszabadulás előtti időkről nincsenek összehasonlító adataink. Akkoriban, legalább is ebben a témakörben, nem készült "reprezentatív felmérés."

De csakugyan "olvasó nép" vagyunk-e már?

Magam is nem egyszer használtam, beszédeimben és írásaimban ezt a formulát. Talán mondanom sem kell: jóhiszeműen és teljes meggyőződéssel. Még számokat, adatokat is mondtam. Hihetőleg pontosakat. A könyvkiadásról, a könyvtárakról, stb. És most a két említett füzet adatai, statisztikai számai megököntetettek.

A könyvkiadók közvéleménykutatása szerint a megkérdezettek 24,3 százaléka olvas rendszeresen; időnként olvas 36,3 százalék és egyáltalán nem olvas 39,4 százalék. Ez országos méretekben kivételesen azt jelenti, hogy Magyarország 7,4 millió 15 évesnél idősebb lakosából csak kb. 1,8 millió olvas rendszeresen könyvet. Egy másik 2,6 millió időnként esetleg olvas ... de mit jelent ez? Néha egy-egy könyvet. Most még ne is bolygassuk azt, hogy mit olvas az, aki olvas?! Mert majdnem 3 millió bevallottan nem is vesz könyvet a kezébe. Talán még nagyobb is ez a szám, mert az ilyesmit nem szívesen vallják be az emberek. A Statisztikai Hivatal összesítése csak két kategóriát ismer, olvasó, nem olvasó. Eszerint olvas: 38,4 szá-

zalék; nem olvas 61,6 százalék. Ez is igaz lehet; talán még közelebb jár az igazsághoz, mint az előbbi kimutatás, mert az "időnként olvasó" jelentékeny része inkább a "nem olvasók"-hoz számítható, bátran. S egy másik részük, talán némi jóakarattal az olvasókhoz.

De ezek csak az általános jellemzők. Ez is érdekes - ám a részletek néha még ennél is többet, fontosabbat mondanak. A jó statisztika olyan, hogyha kérdezni kezd, akkor végig kérdez. Vagy az ember vallatja tovább a statisztikát. No jó, ez az ország "átalnézetben"; de a legfontosabb részletek még többet mondhatnak. Hogy van ez Budapesten? Vidéken? Falun? vagy még inkább az egyes társadalmi osztályoknál, rétegeknél? A számunkra legfontosabb munkásosztálynál és parasztságnál például. Ha más nem, a történelmi jóvátétel parancsa is felveti ezt a kérdést ...

Az egyik füzet - a könyvkiadóké - eléggé bátortalanul felel. A rendszeres olvasók aránya - mondja - Budapesten a legmagasabb: 33,7 százalék, s a 2000-nél kisebb létszámú községekben a legalacsonyabb. A nem olvasók aránya a községekben a legmagasabb: 52,2 százalék. Ez így még világos beszéd. De az osztályviszonyok elemzésénél - mintha röstellené kimondani az igazat - csak ezt a lapos mondatot olvashatom: "A foglalkozás szerinti eltérések az értelmiségiek és alkalmazottak erősebb olvasásintenzitását mutatják; a munkások közepén helyezkednek el a parasztok és a szellemi dolgozók között." Ami magyarul azt jelenti, hogy legkevesebbet olvasnak a parasztok, utánuk következnek a munkások. S ezt mindjárt magyarázza egy másik mondat, az iskolai végzettség és a könyv-olvasás összefüggéséről: ahol alacsonyabb az iskolázottság,

ott kisebb a könyvolvasás is. Ami bizonyosan igaz. De hát az iskolázottság és az osztályviszonyok közötti összefüggés is nyilvánvaló. Még ma is.

A Statisztikai Hivatal összesítése nyiltabban beszél. Olvas: a vezetőállásuk és az értelmiségiek 75,4 százaléka, az egyéb szellemi dolgozók 67,8 százaléka, az szak- és betanított munkások 41,1 százaléka, az egyéb fizikai dolgozók 29,6 százaléka, a termelészövetkezeti tagok 13 százaléka. Tehát nem olvas a parasztok 80-82 százaléka. A munkásoknak - minden kategóriát egybevéve - közel kétharmada.

Meghökkenítő számok; illuzióromboló adatok. "Olvasó nép" vagyunk? Messze tartunk még ettől, minden jó eredményünk ellenére is. Ugy látszik, évszázadok mulasztásait, bűneit nem olyan könnyű pótolni. Olyan országot persze, ahol minden ember, a szabad idejében egy jó könyvet tart a térdén, csak álmodni lehet. Mindig lesznek emberek, akiknek nem kell a könyv, de az nem álom és nem illuzió, hogy azok a milliók, akik fordítják a történelmet, és akikért fordul a történelem, olvassák ennek a betűjét.

Két tanulság is adódik mindebből. Az egyik: rengeteg elvégezni valónk van még addig, amíg csakugyan olvasó néppé leszünk. Az osztályharc, a történelmi igazságtevés egyik fő frontja a kultúra, a művelődés területén van ma és marad még hosszú ideig. Mert a Petőfi-mondást meg is lehet fordítani: a nép nem uralkodik egészen és véglegesen a politikában sem, amíg nem uralkodik a kulturában. A másik tanulság: sose deklaráljunk semmit, ami nem bizonyos, ami a korszerű tudomány mérlegén még nem méretett le. Általában a deklarációkkal jobb takarékoskodni: ~~szóhasználat~~ célravezetőbb a szerény, ki-

tartó munka.

Arról majd legközelebb írok, hogy mit is olvasunk. Mert ez sem mellékes.

Népszabadság, 1965. XII.5. ~~8x9px~~ 287.sz. 8-9.p.

Darvas József: Olvasó nép vagyunk

Darvas József /1912 - / író, az Írószövetség elnöke. A népi írók balszárnyának egyik legjelentősebb alakja. 1945-től a politikai élet aktív résztvevője.

A szemelvény két, az olvasással foglalkozó statisztikai felmérés alapján elemzi a magyarországi könyvolvasás helyzetét: "Mit olvasunk? 4000 háztartás könyvolvasási adatai" Bp. KSH. 1964.

"Mándy Péter: Könyvolvasás és könyvvásárlás Magyarországon" Bp. 1965. Könyvkiadók és Terjesztők Piackutató csoportja.

reprezentatív jellegzetes, jellemző

KIK OLVASNAK ÉS MIT?

...

II.

Az 1962-es felvétel nemcsak arra ad feleletet, hogy hányan, ~~XX~~ kik és mennyit, hanem arra is, hogy mit olvasnak. Az elolvasott könyvek 91 %-a szépirodalom. Szakkönyvet, ismeretterjesztő munkát elsősorban az egyetemi hallgatók és az egyetemi oklevéllel rendelkezők - vagy ha foglalkozás szempontjából nézzük a dolgot, a vezető állásúak és az értelmiségiek olvasnak, de még ezeknél sem több a szakkönyvek aránya az elolvasott könyvek 13-14 %-ánál.

A bestsellerek és ponyvák arányszáma alacsony: az elolvasott művek 6,4 %-a. Ezt elsősorban annak kell tulajdonítanunk, hogy ponyva és bestseller könyvkereskedésben vagy könyvtárban alig kapható. A "könnyű" irodalmat kereső olvasó a színvonala-sabb irodalomban keres kárpótlást, abból választja ki a kalandosat, izgalmasat, érzelmeset, meghatót. /Érdekes apróság, hogy a bestsellerek és ponyvák arányszáma a 4 elemi végzett olvasók között legalacsonyabb, hogy aztán az iskolai képzettség emelkedésével arányosan emelkedjék egészen az érettségizettekig - csak a diplomásoknál kezd megint valamelyest csökkenni./

Kik azok az írók, akik eleget tesznek az igényeknek? Ime, a népszerűbb magyar és külföldi írók listája - a név mellett az elolvasott művek számával. /A három hónap alatt a megkérdezettek 20 402 könyvet olvastak el./

1. Jókai	2319	1. Verne	630
2. Móricz	774	2. Dumas	268
3. Mikszáth	667	3. Tolsztoj	267
4. Gárdonyi	656	4. Zola	192
5. Móra	253	5. Hugo	183
6. Fekete István	208	6. Cooper	178
7. Thury Zsuzsa	162	7. Gorkij	135
8. Molnár Ferenc	143	8. Solohov	132
9. Gergely Márta	136	9. Balzac	127
10. Benedek Elek	134	10. Maupassant	126
11. Berkesi András	131	11. Thomas Mann	116
12. Passuth László	114	12. Dickens és Mark Twain	107-107

Jókai, Móricz, Mikszáth, Gárdonyi - aki könyvtári, könyvkereskedői vagy más tapasztalatból ismeri olvasóközönségünket, annak nem meglepő ez a névsor. Jókai népszerűsége régi keletű, már életében is ő volt a "nemzet írója", az is maradt és nyilván marad is még sokáig. Mikszáth és Gárdonyi népszerűsége is régi hagyomány, egyedül Móricz sikere köszönhető a felszabadulás utáni éveknek. Egy 1930-ból származó felvétel szerint a következők voltak a legnépszerűbb írók:

1. Jókai	7. Zilahy	1. London, J.	8. Dickens
2. Herzeg	8. Erdős Renée	2. Galsworthy	9. France
3. Gárdonyi	9. Surányi	3. Wells	10. Maupassant
4. Mikszáth	10. Eötvös	4. Lagerlöf	11. Wassermann
5. Csathó	11. Móricz	5. Balzac	12. Hugo
6. Komáromi	12. Gulácsy	6. Benoit	13. Dosztojevszkij
		7. Tolsztoj	14. Zweig

Egy 1934-ből származó statisztika szerint:

1. Jókai	7. Móricz	1. London, J.	8. Benoit
2. Herczeg	8. Komáromi	2. Galsworthy	9. Hamsun
3. Gárdonyi	9. Móra	3. Lewis, S.	10. Werfel
4. Mikszáth	10. Erdős Renée	4. Zweig	11. Undset, S.
5. Csathó	11. Rákosi Viktor	5. Mann, Th.	12. Rachmanova
6. Zilahy	12. Surányi	6. Wells	13. Zola
		7. Wassermann	14. Langerlöf

A névsorok sok hasonlóságot és eltérést mutatnak. Herczeg, Csathó, Zilahy, Komáromy, Erdős Renée kimaradása tovább növelte a klasszikusok olvasottságát, hiszen most Herczeg és Csathó helyett is őket olvassák. Annál is inkább, mert műveiket elsősorban a középiskolások olvasták - részben mint kötelező olvasmányokat. Ma is az iskolások képezik az olvasók legszámtöbb részét - az összes olvasók 30 %-a tanuló, és az elolvasott könyvek harmadát ők olvasták.

De a fent felsorolt írók nemcsak a fiataloknak köszönhetik elsőségüket. Jókai minden korcsoportban, foglalkozási ágban és iskolázottság mellett is a legnépszerűbb magyar író. A további helyeket is - különböző sorrendben - csaknem mindenütt Móricz, Mikszáth és Gárdonyi foglalja el. Kivételt csak a vezetőállásuk és értelmiségiek nagyon kicsi csoportja /az összes olvasók 3 %-a/ jelent, ahol Jókait és Mikszáthot Fekete István és Németh László követi, és "csak" az ötödik helyen áll Móricz, valamint az egyetemi hallgatók még kisebb csoportja /1 %-ot sem tesz ki/, ahol a sorrend: Jókai, Móra, Németh, Móricz. De lássuk a teljes képet:

Vezetőállásuak, értelmiségiek	Egyéb szellemi dolgozók	Szak- és beta- nitott munkás	Egyéb fizi- kai dolgo- zók	Mezőgazdas tsz-tagok
1. Jókai	Jókai	Jókai	Jókai	Jókai
2. Mikszáth	Móricz	Móricz	Mikszáth	Móricz
3. Fekete István	Mikszáth	Mikszáth	Móricz	Mikszáth
4. Mann, Thomas	Tolsztoj, L.	Gárdonyi	Gárdonyi	Gárdonyi
5. Németh L.	Zola	Verne	Verne	Verne
6. Tolsztoj, L.	Fekete I.	Dumas	Dumas	Solohov
7. Móricz Zs.	Dumas	Tolsztoj, L.	Tolsztoj, L.	Móra
8. Ráth-Végh	Hugo	Hugo	Gorkij	Dumas
9. Sinclair	Passuth	Móra	Hugo	Tolsztoj, L.
10. Zola	Móra	Zola	Solohov	Berkesi

Nyugdíjasok	Eltartottak /tanulók nél- kül/	Általános is- kolai tanulók	Középisko- lások és ipari ta- nulók	Egyetemi hallgatók
1. Jókai	Jókai	Verne	Jókai	Jókai
2. Mikszáth	Móricz	Jókai	Móricz	Mann, Th.
3. Móricz	Mikszáth	Gárdonyi	Mikszáth	Tolsztoj, L.
4. Gárdonyi	Gárdonyi	Móricz	Verne	Dumas
5. Verne	Verne	Benedek E.	Gárdonyi	Móra
6. Tolsztoj, L.	Dumas	Molnár F.	Tolsztoj, L.	Németh L.
7. Zola	Tolsztoj, L.	Cooper	Dumas	Hugo
8. Dumas	Zola	Mikszáth	Fekete I.	Solohov
9. Mann, Th.	Móra	Thury Zs.	Hugo	Maupassant
10. Balzac	Fekete I.	Móra	Móra	Móricz

Egészben véve ezek az adatok azt mutatják, hogy a köz-
izlés nagyon lassan, alig észrevehetően változik, ami, ha jól meg-
gondoljuk, nem meglepő és mindennapi tapasztalatunkkal is egyezik.

A holland olvasási statisztikában egymás mellett szerepel de Jong, Anne de Vries, Cronin és Courths-Mahler, mint ahogy a két háború közti magyar statisztikában Jókai, Mikszáth, Herczeg és Csathó. És ha ma nem szerepelnek, ez nem annyira az izlésváltozásnak köszönhető, mint inkább annak, hogy nem adjuk ki műveiket.

Mindez nem azt jelenti, hogy a különböző társadalmi csoportok és műveltségi szintek közt nincs megfogható különbség. Éppen ellenkezőleg: az adatokból világos hierarchia és fejlődési sorrend rajzolódik ki. Megmutatkozik ez már az elolvasott könyvek összetételében is: a fejlődés az egyhanguságtól a nagyobb változatosság irányába tart. A tsz-tagoknál például az összes elolvasott könyvek harmada Jókai, Móricz, Mikszáth és Gárdonyi; ennek a fele /az összes olvasmányok 16 %-a/ Jókai. Az értelmiségieknél viszont már huszonöt író műveiből tevődik össze az elolvasott könyvek harmada -és ezen belül Jókai műveinek aránya az összes olvasmányokból: vezetőállású, értelmiségi 7 % - egyéb szellemi dolgozó 10 % - szak- és betanított munkás 13 % - egyéb fizikai dolgozó 12 % - tsz-tag 16 %.

A fejlődés irányát azonban nemcsak a Jókai-művek arányán mérhetjük. Nagy vonalakban meg tudjuk mutatni, hogy az olvasmányok összetétele hogyan alakul át, ha az alacsonyabb képzettségűektől a magasabb képzettségűek felé haladunk. Ez a fejlődési vonal nagyjából jellemzi az egyén fejlődését is: mindenki a könnyebb, szórakoztatóbb művek olvasásával kezdi, fokozatosan halad a nehezebb fajsúlyú művek felé. Ezzel párhuzamosan bizonyos alapműveket a legtöbb ember kulturális fejlődésének elején olvas el, és később már csak ritkán üt fel. Természetes, hogy ezek a művek nagyobb arányszámban fordulnak elő az alacsonyabb képzett-

ségük olvasmányaiban.

Adataink azt mutatják, hogy az olvasás a magyar klasszikusok és az ifjúsági művek olvasásával kezdődik. E két csoport együttes arányszáma a 4 elemi végzeteknél 44 %, ahogy felfelé haladunk, fokozatosan csökken - az egyetemet végzeteknél már csak 17 %. A tsz-tagok olvasmányaiban az említett két típus együttes aránya 46 %, az értelmiségiekénél 20 %. /Talán meglepő, hogy felnőttek ilyen arányban olvasnak ifjúsági irodalmat, de nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy a kisebb képzettségű, nehezen olvasó vagy fáradt ember - bestseller és ponyva hiányában - ezeket találja élvezhetőnek, hogy olyan könyvek, mint az Egri csillagok és a Pál utcai fiúk, ifjúsági művek, és hogy sok szülő gyermekével együtt újraolvassa az ifjúsági műveket./

A magyar klasszikusok és az ifjúsági művek ellentétes kiegészítője a világirodalom: ahogy csökken az előbbi kettő aránya, úgy emelkedik a klasszikus és egyéb világirodalomé /szovjet és népi demokratikus irodalom nélkül/. A négy elemi végzeteknél a kettő együttes aránya 17,5 %, az egyetemet végzeteknél 42 %. Foglalkozási viszonylatban a tsz-tagoknál 14 %, az értelmiségiekénél 40 %. Ezen belül is kiemelkedik az egyéb, elsősorban modern világirodalom: 5 %-ról 23 %-ra.

Első pillantásra úgy tűnik, hogy "alulról felfelé" haladva, nincs változás a nem klasszikus magyar irodalom, valamint a szovjet és népi demokratikus irodalom arányszámaiban. A számokban valóban nincs, de ugyanazok a számok más és más szerzők műveinek olvasását jelzik. Az eltolódás itt a látszólag azonos könyvcsoporton belül jelentkezik: a könnyebb, olvasmányosabb szerzőktől a nehezebb, színvonalasabb szerzők irányába.

Iskolai végzettség	Magyar irodalom		Világirodalom			Bestseller és ponyva regény	Ifjúsági regények
	klasz- szikus	egyéb szépiro- dalom	klasz- szikus	szovjet és népi demokra- tikus	egyéb világ- iroda- lom		
Egyetemet végzett	8,9	28,0	18,8	5,7	22,9	7,9	7,8
Érettségizett	12,9	25,0	19,2	6,6	17,7	9,9	8,7
Ált.isk. 8. oszt.végzett	22,3	21,5	15,5	6,0	9,7	8,2	16,8
Ált.isk.5-7. oszt.végzett	24,0	24,6	12,0	6,2	6,7	7,3	19,2
Ált.isk.1-4. oszt.végzett	20,8	28,1	10,9	4,8	5,6	6,3	23,5

Foglalkozási csoport	Magyar irodalom		Világirodalom			Bestseller és ponyva regény	Ifjúsági regények
	klasz- szikus	egyéb szépiro- dalom	klasz- szikus	szovjet és népi demokra- tikus	egyéb világ- iroda- lom		
Vezetőállásu- ak, értelmisé- giek	13,2	25,4	17,1	6,0	23,2	7,4	7,7
Egyéb szelle- mi dolgozók	16,0	24,3	17,9	5,9	16,1	10,4	9,4
Szak- és beta- nitott munká- sok	19,1	22,5	15,6	6,6	11,7	9,9	14,5
Egyéb fizikai dolgozók	18,5	23,4	13,5	8,0	9,8	9,4	17,4
Termelőszövet- kezeti tagok	25,2	27,4	9,5	7,2	4,5	5,0	21,2

A vizsgálat során 11 557 személyt kérdeztek meg. A nagy számok lehetővé tették, hogy eddig kevésbé vagy bizonytalanul ismert jelenségekre fény derüljön. Éppen a nagy számok tették azonban lehetetlenné, hogy annak a legszűkebb rétegnek izlésé-

ről és olvasási szokásairól képet kapjunk, amelyet több-kevesebb joggal "elit-közönségnek" nevezhetünk, és amelyre irodalmárok és kritikusok rendszerint gondolnak, amikor olvasóközönségről beszélnek. Az olvasóközönség egyes csoportjai, rétegei izlésének finomabb, részletezőbb felmérése más vizsgálatok feladata.

Amit ez a vizsgálat rögzíthetett, természetesen átmeneti állapot. A multról adatszerűen keveset tudunk, de akik még emlékeznek rá, tudják jól, milyen szűk volt a magyar olvasók köre. De még az itt ismertetett adatokból is következtethetünk a multra. Láttuk, hogy a 4. elemiit végzetteknek ma is csak 13 %-a olvas. Elképzelhetjük, milyen kicsi volt az olvasótábor az általános iskoláról szóló törvény előtt. Ugyanígy vagyunk a jövővel is. Ki nem számíthatjuk, de az adatokból következtethetünk. Annyi bizonyos, hogy a jobb felé haladunk. És ennek útja az általános és középiskolai képzettség elterjedésén át vezet.

HORVÁTH ADÁMNÉ - KEMÉNY ISTVÁN

x x x

/Horváth Ádámné - Kemény István: Kik olvasnak és mit? Valóság, 1965. 6.sz. 52-56. oldal./

Horváth Ádámné - Kemény István: Kik olvasnak és mit?

Horváth Ádámné

Kemény István

bestseller "legjobban eladható" legkapósabb ujdonság
elit válogatott, előkelő

A szemelvény a Központi Statisztikai Hivatal 1962-ben végzett
felmérésének elemzése. "Mit olvasunk? 4 000 ház-
tartás könyvolvasási adatai. Bp. KSH. 1964."

Olvasás és olvasó ember

Benedek Marcell: Az olvasás lélektana

Ezt a tulságosan nagyigényű, kelleténél többet ígérő címet egy fiatalkori könyvem egyik fejezetének élén fedezte fel a szerkesztő. Nyilván a fiatalság hetyke önbizalma tetszett meg neki, azért kért most tőlem ilyen című cikket. Csakhogy a könyv megjelenése óta egy emberöltő telt el. Sokat tanultam közben és jóval szerényebb lettem. Már tudom, hogy ez a cím a kötetek hosszú sorát követelné meg. Tulajdonképpen a világirodalom történetét kellene ujrainni az olvasó szempontjából, évezredek, világrészek és társadalmi osztályokon keresztül megállapítani az olvasók ezernyi ezer típusát ... Nem, erre számos okból nem vállalkozhatom.

A nagyigényű cím mögött azonban aránylag egyszerű kérdés rejtőzik: miért olvasunk? Illetve még ennek a kérdésnek is csak az a fele, amelyikre okhatározó mondattal felelhetünk meg. Merthogy milyen célból olvasunk az nem lélektani kérdés, sőt nem is érdekes kérdés. Egy általános iskolai tanuló is megfelelhetne rá, rövid dolgozatban, vagy akár egyetlen mondatban is. Azért olvasunk, hogy szórakozzunk és okuljunk. Ha a kis nebuló ravaszul keresi a tanító néni kegyét, esetleg megfordítja a szórendet s az okulást teszi első helyre. Ha nagyon-nagyon ravaszul, még el is hagyja a szórakozást.

A lélektannak csak ahhoz a kérdéshez van köze: mi volt az ok, amely az ókor és középkor írástudatlan tömegeit összeseregeltette, ha rhapsodosok vagy vágáns /kóbor/ költők bukkantak fel a piacon; mi az ok, amely az írástudókat vastag fóliánsok végigböngészésére kényszerítette; mi az ok, amely a stilus-finomságokat élvező ritka széplelkek mellé napjainkban az egyszerű olvasók millióit vonultatja fel? Mi az ok, amely az immár mindenki számára hozzáférhető könyvnek nemcsak megszerzésére, hanem végigolvasására is ösztökél.

Ujra hangsúlyozom: okról beszélek, nem célról. Tehát nem arról, hogy a világban tájékozódni akarunk, vagy műveltségünket akarjuk fitogtatni. Egyáltalán nem az akaratról beszélek, hanem arról a hiány-érzetről, amely bizonyos órákban arra kényszerít bennünket, hogy az időtöltés, szórakozás egyéb lehetőségei közül éppen az olvasást válasszuk ki.

Felsorolom a három legfontosabb okot s aztán mindegyikről mondok néhány szót.

Az első: életünket nem tudjuk teljes egészében tudatosá tenni önmagunk előtt, nem tudjuk értékelni azt, ami velünk történt. Ha erre képesek lennénk, senki sem panaszkodnék életének kicsinyessége, szürkessége miatt. Az atomrombolás lehetővé tette, hogy egy kiló üzemanyaggal körülhajózzuk a világot. Önünknek, életünknek az atom-szilánkokig menő elemzése megmutatná nekünk, hogy szürkének látszó átlag-emberi életünkben az egész világ benne van.

A második: ami életünkben tudatosá vált - nagy öröm, nagy fájdalom, önérzet és magunkban való kétkedés, siker és megelégedettség - azt nem tudjuk kifejezni. Magunk érezzük legjobban, hogy a megfelelő szót nem találtuk meg. Máshol kell keresnünk.

A harmadik ok, amely át- meg átfonódik az első kettőn: mindnyájunkban, a legegyszerűbb emberben is él /élt már az ősemlékben is/ valami sóvárgás a szép után. Önünk és sorsunk tudatosítása, kiteljesítése, kifejezése, bármily fontos is, pusztán közlés alakjában nem tudna kielégíteni bennünket. Esztétikai tanulmányok nélkül is megérezzük, hogy szép az amit írók, költők rólunk mondanak. A szép megítélésében gyakran tévedhetünk könnyen eshetünk csillogó külsőségek áldozatául, de ezen neveléssel, tanulással lehet segíteni. Itt elégedjünk meg annyival, hogy a szépnek keresése ösztökél bennünket, életünket ezzel is teljesebbé kell tennünk.

Vegyük hát sorra ezt a három ösztökélő okot.

1. Tudatosítás és kiteljesítés. - Mindnyájunkkal megtörténik minden. Már a legáltalánosabb emberi sors: a születés és a halál kétszer hoz kapcsolatba a végtelenséggel. Az első öntudatlan; többnyire a második is az, de a végtelenség gondolata egész életünkön át kísér, és borzongat, akkor is, amikor a valláshoz menekült az ember, és akkor is, amikor szembenéz azzal, ami a materialista tanítás szerint várja.

E két végtelenség közt a harmadik, amely senkit el nem kerül: a szerelem - millió árnyalatban a durva, csak érzéki vágy és a légiessé idealizált érzelem között. Vannak pillanatok mindenki életében, amikor szerelmét végtelennek érzi - de ennek az érzésnek ezer árnyalatu gazdagsága magától nem válik tudatossá, az átlagembernek szava sincs hozzá. Visszatekintve szürkének, üresnek látja azt, ami legszebb ~~volt~~ volt az életében. És így marad meg szürkének, üresnek, sok nagy érzés, sok nagy élmény, amelyen mindenki keresztülmegy. Egy munkaversenyben vagy barátságos sportmérkőzésen aratott győzelem érzése csak mennyiségben, de nem minőségben tér el Napoleon érzésétől Austerlitz után /s ha van minőségi különbség, az a mi javunkra szól/. De ez sem válik bennünk tudatossá. A városi embernek egy kirándulása a szabad természetbe, annyi fölfedezéssel járt, hogy az Amazon partvidékének felkutatása sem hozhat többet. De ezt a kiránduló nem tudja

Ezért ösztökél bennünket a vágy, hogy könyvben, színpadon, filmen kiteljesedve lássuk az életnek azt az ezer oldalát, amely mind megvolt a mi életünkben is /különben nem érdekelne/ - de nem tudtuk szemünkhöz emelni és megvizsgálni. És ebben a tekintetben ugyszólván nincs különbség művelt és műveletlen ember

közt: a hiány-érzet azonos, legfőljebb kielégítésében van izlésbeli különbség. Ha Babits Mihály üres óráiban detektív-regényt olvas, vagy verseiben kalandor-~~szék~~ filmet, autós szöktetést ír le, vagy Amerika ősrengetegeiben kívánczik könyvei közül - a finom lelki esztéta-költőt ugyanaz a szükséglet hajszolja, amely az Éjjeli menedékhely utcalányával érzélgős francia szerelmi regényeket olvas. Szürkének, szegényesnek érzett életüket teljesítik ki. Lényegében ugyanezt teszi a dorgálást hallgatva türni kénytelen diák vagy tisztviselő is, amikor Caesar vagy Napóleon életéhez menekül és ott keresi a dicsőséget, kiemelkedést, hatalmat - holott észre nem vett, lekicsinyelt apróságokban átélte és át fogja élni mindezt.

A költőnek persze jobb dolga van: ő, ha akarja, ír magának egy autós-szöktetést, egy saját külön Amerikát, egy Napóleont is, ha úgy tetszik. Ugy teljesíti ki életét, ahogy akarja. De csak akkor, ha minden ember életét éli, ha át tud érezni munkát és örömet és szenvedést, a szó egyéni és társadalmi értelmében egyaránt, ha meggyőződéses szószólója tud lenni az elnyomottaknak, megnyomortottaknak.

2. Az átlagos ember nem tudja érzelmeit kifejezni, még annyira sem, amennyire tudatossá váltak benne. Hiába van tele az élete regény- vagy tragédia-lehetőségeket nyújtó élményekkel. Hogyan foglalja szóba, önmaga, vagy szerelmének esetleg gyűlöletének - tárgya, vagy - ami a legkeservesebb - a külvilág számára? Hallgat, vagy lapos közhelyeket mond. Gyermeke születik. Madarat lehetne fogatni vele örömeiben, de azt mondja: "No, egy kenyérpusztítóval több." Szerelme tárgyának, ha maga irástudatlan, a tanítóval vagy egy vándordiákkal írat levelet. Ha tollforgató tisztviselő, azt írja neki: "Szeretlek kedvesem, ahogy soha még ember nem szeretett." Ez szubjektive bizonyára igaz, egyébként lapos közhely.

Apróhirdetésben olvastam utoljára, amikor még voltak ilyenfajta apróhirdetések. - Meghal valakije, akit nagyon szeretett. Falusi asszonyok néha igazán költői "siratókat" rögtönöznek ilyenkor. A nadrágos ember gyászjelentést fogalmaz. A "fájdalommal"-tól a "porig sujtva"-ig minden kifejezés elkopott már. Hogy az elhunyt ki volt, mi volt, azt csak néhány szokványos felsőfokkal lehet kifejezni: "a legjobb férj, a legszeretőbb apa". - És a nagy dolgok mellett itt van az élet sok apró nyomorusága vagy vidám eleme, amit oly jó lenne egyszer a maga jelentősége szerint fölmérni. Hiszen a mindennap ilyenekből van összerakva, ezeknek derüs vagy fanyar, beletörődő vagy lázadó felfogásán fordul meg tulajdonképpen egész életünk színezete. Ki segít ezeket meglátni, kifejezni?

Itt válik jóltevőnké az író, a költő, a kifejezés művésze. Mindaz, amit az élet tudatosításával és kiteljesítésével cselekszik, sohasem jöhetne létre a kifejezés művészete nélkül. Ez a művészet egyebek közt azt is jelenti, hogy a költő mer hallgatni ott, ahol tudja, hogy a szó csak közhely lehetne. Örök tanulság ebben a tekintetben Petőfi Füstbe ment terv című versének két utolsó sora:

"... S én csüggttem aján szótlanul,
Mint a gyümölcs a fán."

Vajon rendkívüli szavakat keres össze a költő vagy az író, ha nagy érzelmeket akar kifejezni, nagy eseményeket elmondani? Ez lenne a titka annak, hogy ki tudja fejezni azt, amit mi hallgatásba vagy közhelybe temetünk?

Nem. Ha lennének ilyen szavak, már régen közhellyé kopnak volna, mint ahogy néhány sokszor idézett szólam vagy mondat csakugyan el is kopott már. Vagy pedig annyira idegenszerűnek érezné az olvasó, hogy nem fogadná el a maga érzésének kifejezé-

séül. Homeros hőskölteményeiben egyetlen szó sincs, amelyet a piacon összeverődött nép meg ne értett volna első hallásra. Petőfi "szürös-gubás embereknek" irt, de ezeknek egyszerű, természetes nyelvén a lélek legfinomabb rezdüléseit is ki kell tudja fejezni. Tolsztoj hatalmas műve, a Háboru és béke, hercegtől parasztig az egész orosz társadalmat bemutatja, beszélteti, cselekedteteti, de az arisztokratákat jellemző francia mondatok kivételével, amiket jegyzetben fordítanak le, a legegyszerűbb olvasó is mindent megérthet benne. Külön szókincse tehát nincs a költőnek, az írónak. Azokból a szavakból válogat, amelyekkel magunk is élünk nap, nap után. De mindig a kellő szót választja és a kellő helyre teszi - ennyi az egész titok. /Megérteni könnyű ezt, csak utánozni nem lehet./

Mit jelent a szó kellő elhelyezése? Azt, hogy a maga helyén a legegyszerűbb szó nagyobb hatást tehet, mint hogyha válogatott nagy szavak tucatjával dobálódzunk. Rosszul elhelyezve üresen dörömbölnek az ilyen szavak: mennydörgő, viharos, fürgeteges, száguldó, forrongó stb. Mintha üreg hordókat görgetnének a fejünk fölött. Persze mindegyikükre idézhetnénk nagyszerű sorokat, ahol helyükön vannak és teljes erővel érvényesülnek. De az olvasó a legjobban meg fogja érteni, amit a "kellő helyről" mondtam, ha egy egészen egyszerű szót választok ki, amelynek a költő olyan helyzeti energiát adott, mintha egy kavicsot ezer méter magasságból dobott volna le.

Kinek nem siklott közömbösen tovább a tekintete, amikor egy háztartási bolt címtábláján olvasta ezt a szót: kékitő? És ki tudja most szivdobbanás nélkül olvasni, ha eszébe jut József Attila Mama című verse, amelynek utolsó sorában az emlékezettől óriássá növelt anya, a szegény, fáradt mosónő, "Kékitőt old az ég vizében"...?

És nem ilyen, helyükre rakott szavakból áll-e Móricz Zsigmond kis remeke, a Hét krajcár, amelyre az imént gondoltam, életünk apró eseményeinek irói megvilágításáról szólván? Nem egyenesebb, természetesebb uton vezet-e ez a kacagás sirnivaló dolgokon egy igazságosabb társadalom felé, mint valami fanyar prédikációval megtoldott naturalista ábrázolás?

Ezek után fölösleges lenne részleteznem, hogy az élet és az érzelmek hányféle területén szabadit föl bennünket kényszerű némaságunk, dadogásunk terhe alól a költő, az író - hogy a szerelmes hány Shakespeare-hőssel érezheti a maga lényét kiteljesedni, s hogyan találja meg önmagának egy-egy darabját olyan írásművekben, amelyektől talán évszázadok és óceánok választják el?

3. És végül: a szépség keresése. Ez az ösztökélő erő is valami - legegyszerűbb fokán öntudatlan és megnevezhetetlen - hiányérzetből származik. Nem világos előttünk, hogy olvasás közben érzéseink kifejezését, önmagunkat keressük; még kevésbé világos, hogy olyasmi után sóvárgunk, ami többé-kevésbé hiányzik életünkből: a szépség után. Sok szépség vesz körül bennünket, amit nem ismerünk föl vagy nem becsülünk meg eléggé, mert megszoktuk. Falusi embernek kevesebb gyönyörűséget szerez egy virágos rét, mint a nagyvárosi bérház lakójának az ablakában tartott virágcserep. Hogy egy anyai gesztusban, egy gyerek-mondásban mi a szép, arra sokszor csak az irói ábrázolás figyelmeztet.

Az elvont "szépség" kézzelfoghatóbb alakban is megnyilatkozik. Egy hosszú könyv végigolvasásához például az kell, hogy "érdekes" legyen. Mesére van szüksége gyerekeknek, felnőttek egyaránt. Minél több az esemény a könyvben, annál valószínűbb, hogy egyik vagy másik kapcsolatba kerül az olvasó életével. Minél művészebben szerkeszt az író, annál könnyebb az érdeklődést

ébre tartani. Az átlag-olvasó nem ismeri a szerkesztés törvényeit, de bizonyos, hogy elunja az olvasást, ha nem érzi az író erős vezető kezét.

Könnyebb az egyszerű olvasót hamisan idealizált alakokkal becsapni - gondoljunk ismét Gorkij utcalányára. Az igazi emberábrázolás felismeréséhez már kell valami irodalmi nevelés - ez kívül esik ennek a cikknek határain. Állapítsuk meg egyszerűen, hogy ma már nagy tömegekben kezd tudatosodni az igazi szépség igénye. Az emberek igazi írók ábrázolásában akarják látni magukat, érzelmeiket, helyzetüket. Ezt az igényt felismerni, növelni és kielégíteni: szép feladat írónak, könyvkiadónak, iskolának, könyvtárnak egyaránt.

A szövegközlés alapja: Benedek Marcell: Az olvasás lélektana. A Könyvtáros. VI.évf. 6.sz. 1956. június. 437-439.p.

Benedek Marcell: Az olvasás lélektana

Benedek Marcell / 1885 - / Író, esztéta, irodalomtörténész.

A Thália Társaság egyik alapítója; 1919-ben a Tanárképző Intézet tanára. Az Új Idők irodalmi intézet igazgatója volt. Műfordítói munkássága jelentős.

Több olvasáslélektani művet írt.

rhapszódos ókori görög vándorénekes

fóliáns régi, nagyalaku, vastag könyv

Austerlitz Napoleon 1805. decemberében az egyesült orosz -
osztrák erők felett aratott győzelmének színhelye

Éjjeli menedékhely Maxim Gorkij drámája

A gyors olvasás problémája. A civilizáció növekedésével egyre nehezebbé válik lépést tartani az irodalmi termeléssel. Ha összehasonlítjuk korunkat a régmúlt időkkel, körülbelül azt kell mondanunk, hogy az ókor és a középkor nagy tudósai egész életükben alig olvastak többet, mint amennyit a mai tanterv egy átlagos érdeklődésű középiskolai tanulótól elvár. Sokan megpróbálják olvasmányaikat egy-egy szakterületre korlátozni. Egy tekintélyes professzortól hallottam egyszer, hogy már negyven esztendeje nem olvas mást, csak saját szakmájának irodalmát. Így alakulnak ki korunk specialistái - de ennek hátrányairól sőt veszélyeiről megint egész irodalomra való irtak össze. És ma már tulajdonképpen ez sem oldja meg a problémát. Nem egy olyan szakterület van, amelyről kimutatták, hogy egyre gyarapodó irodalmát még az sem tudná végigolvasni, aki napjának minden percét olvasással töltené. Jóformán minden magát képezni vágyó ember panaszkodik, hogy nincs ideje az olvasásra. Különösen áll ez a könyvtárosokra, akik egyre inkább arra kényszerülnek, hogy pusztán adminisztrátorai legyenek a könyveknek ahelyett, hogy előharcosai lennének a kultúra terjesztésének.

Az irodalmi termelés szinte határtalanul növekszik, - az emberi elme receptivitása és munkaidőnk viszont nem növelhető korlátlanul. Megoldást azon az úton kereshetünk, hogy igyekszünk ésszerűbbé tenni olvasásunk módszerét. Az ésszerűsítésben itt nyilvánvalóan két szempontnak kell érvényesülnie: egyfelől meg kell tanulnunk a lehető leggyorsabban olvasni, másfelől el kell sajátítanunk annak módját, hogy a gyors olvasás mellett és ellenére maximális hasznot húzzunk olvasmányainkból. A gyors és eredményes olvasás nem állnak egymással ellentétben, sőt bizonyos mértékben feltételezik egymást.

Az eredményes olvasásnak figyelmesnek kell lennie. Ámde a pszichológiai megfigyelések kimutatták, hogy a figyelem meggyorsítja a lelki folyamatokat. Ebből következik, hogy a figyelmes olvasás már magában véve is gyorsabb, mint az, amit szórakozottan végzünk. Sajátosképpen ennek a fordítottja is áll: a gyorsabb olvasás fokozza figyelmünket. RIBOT azt állítja, hogy a mozgás konstitutív része a figyelemnek: fenntartja és fokozza azt. A figyelő ember különféle mozgásokat végez: járkál, fejét vakarja, szemét dörzsöli stb. E mozgások izomérzete hatással van az agyra és növeli annak aktivitását. Lehet, hogy a gyors olvasásnál az erőltetett szemizommozgásnak van ilyen hatása. Az kétségtelen, hogy az olvasás gyors tempója bizonyos izgatottságot vált ki, ami fokozza figyelmünket. Valamennyien tapasztalhattuk ezt azoknak az "életmentő" tízperceknek folyamán, amikor a megtanulni elmulasztott anyagot az iskola folyósóján olyan gyorsasággal tudtuk elsajátítani, amilyenre otthon képtelenek lettünk volna.

Az izomérzeteknek és a figyelemnek összefüggésére vezethető vissza az a gyakorlati tanács, amelyet a gyors olvasás propagálói hangoztatnak, hogy ne olvassunk fekvő vagy túlságosan is kényelmes karosszékekben elterpeszkedve. A figyelem kétségtelenül bizonyos izomfeszültségekkel jár, ha tehát izmunkat ernyedtt állapotba hozzuk, elálmosodunk, és figyelni s így gyorsan, eredményesen olvasni nem tudunk.

A figyelmi koncentráció nemcsak az olvasás tempóját teszi gyorsabbá, hanem az olvasott szöveg megértésének és elsajátításának is legfontosabb feltétele. A figyelem hatására a tudattartalmak világosabban állnak előttünk, tehát a szöveget könnyebben és hamarabb értjük meg; emlékezetben tartásra irányuló figyelem nélkül nincs bevésés, tehát a szöveg értelmének magunkévá

tétele és megőrzése sem történhetik figyelem nélkül. Elmondhatjuk tehát, hogy a jó olvasás titka a figyelmi koncentráció. Ezzel az általánosságban mozgó megállapítással azonban nem érhetjük be, ha gyakorlati hasznot akarunk huzni olvasás-lélektani ismereteinkből. Azt is tudnunk kell, hogy mire figyeljünk, illetve mire ne figyeljünk, ha olvasásunkat jobbá akarjuk tenni. A figyelem az absztrakciónak, a lényeg kiemelésének is eszköze. A figyelem irányításával tehát azt is elérhetjük, hogy mind az olvasás gyakorlatában, mind pedig az olvasott szövegben a lényegre helyezzük a súlyt, és háttérbe helyezzük, ami lényegtelen. Ilyen módon valóban időt takaríthatunk, és olvasásunkat eredményesebbé tehetjük.

1. A gyors olvasás technikájával több évtizede foglalkoznak világszerte különböző tudományos kutató intézetekben, a legutóbbi években azonban különös figyelmet szentelnek e kérdésnek. Az idevágó megfigyelések eredményeinek felhasználásával olvasási tanfolyamokat is rendeznek egyetemeken, üzemekben stb. Megállapították, hogy kellő gyakorlat mellett 50-100 %-al meggyorsítható olvasásunk tempója. Felnőtt ember átlagosan 275 szót olvas el percenként, akadtak azonban a tanfolyamokon olyan rendkívüli tehetségek, akik 600, 800, sőt 1000 szavas szöveget is elolvastak és felfogtak percenként. Természetesen az olvasás tempója nagymértékben függ a szövegtől, amit olvasunk.

Olvasásunk meggyorsítása elsősorban a gyakorlaton múlik. Több hónapos mindennapi erőfeszítésre van szükségünk, hogy e téren valami eredményt érjünk el. A gyakorlás alapelveként azt ajánlják, hogy olvassunk kissé gyorsabban, mint ahogy azt kellemsenek találnánk. Kivánatos továbbá, hogy az olvasási gyakorlatokhoz ne válasszunk nehéz szöveget, és igyekezzünk mindig a leg-

fontosabb gondolatokat kiragadni. Az olvasás tempójának erőltetett növelésére, - mert legyünk tisztában vele, hogy az egyre gyorsabb olvasást erőltetnünk kell! - amerikai pszichológusok különböző berendezéseket konstruáltak. Ezek a berendezések - tetszés szerint beállítható gyorsasággal - eltakarják az egymásra következő sorokat, s így kényszerítnek a szöveg gyors átfutására. Emellett tájékoztatnak olvasásunk tempója felől is. Ilyenfajta gépesítésre természetesen nincs okvetlenül szükségünk. Ugyanezt a célt elérhetjük úgy is, hogy egy kartonlappal felülről lefelé haladva mindig eltakarjuk a már elolvasott sorokat.

A gyors olvasás erőltetésének legnagyobb akadálya az, hogy úgy érezzük; az ilyen módon átfutott szöveget nem fogtuk fel kellőképpen, kihagyunk valami lényegeset. Ez a rossz érzés azonban legnagyobbbrészt a kényelmes olvasás belénk gyökeresedett szokásából ered. Bizonytalanságérzésünk alaptalan voltáról könnyen meggyőződhetünk úgy, hogy megpróbálunk magunknak számot adni az erőltetett gyorsasággal olvasott szöveg tartalmáról, és ezt a szöveg újabb, megszokott tempójú, olvasásával ellenőrizzük.

Gyorsolvasási gyakorlatainkat az elért eredmények ellenőrzésével kell egybekötnünk. Haladásunkat ugyanis ellenőriznünk kell, nehogy csalódás-ba essünk. Az ellenőrzésben a legfontosabb a percenként olvasott szavak számának megállapítása. Jó képet ad haladásunkról és annak további kilátásairól a következő módszer: válasszunk ki három szöveget valamely könnyű és érdekes könyvből. Mindhárom szöveg legyen pl. 3 lap terjedelmű. Az első szöveget olvassuk el megszokott tempónk szerint, a másodikat a lehető leggyorsabban, a harmadikat gyorsan, de mégis úgy, hogy meg legyünk győződve megértéséről. Ismételjük meg ezt a gyakorlatot hetenként többször. Há lemérjük a háromféle olvasás időtartamát, és ellen-

őrizzük, hogy mennyit sikerült megértenünk a leggyorsabban olvasott szövegből, a különböző időben tartott gyakorlatok adatainak összehasonlításával képet alkothatunk magunknak nemcsak az elért eredményekről, hanem arról is, hogy mit várhatunk további erőfeszítéseinktől.

A gyors olvasásnak egyik leggyakrabban előforduló és egyben legsúlyosabb akadályozója a szavanként, szórul szóra való olvasás szokása. Ez a szokás nagyon sok emberbe belegyökeresedett, mert hiszen valamennyien fennhangon tanultunk olvasni. Mindazok, akik percenként 175 szónál többet nem olvasnak, majdnem biztosan rabjai ennek a rossz szokásnak. A szórul szóra való olvasás abban áll, hogy az olvasott szöveg minden egyes szavát hangtalanul kiejtjük magunkban. Szélsőséges esetekben ajkunk is mozog, de lehet, hogy torkunkban formáljuk ki a szavakat, vagy csak a nyelvünkben érzünk bizonyos mozgási tendenciákat. Ezt a szokást megfeszített figyelemmel le kell győznünk, úgyhogy tudatosan laza állapotban tartjuk ajkunkat, hangszálainkat, nyelvünket.

A szavaknak belső beszédben való kiejtése nem előfeltétele a szöveg megértésének. Ezt könnyen beláthatjuk, ha például a matematikai szimbólumok megértésére gondolunk. Azt, hogy $1 + 1 = 2$, egyszerű rátekintéssel megértjük, mégcsak fel sem merül bennünk a tendencia, hogy magunkban utánamondjuk "egy meg egy az kettő". Azt is állíthatjuk, hogy a szórul szóra való olvasás szokásának elhagyása bizonyos szempontból megkönnyíti a megértést. A többjelentésű szavak konkrét értelme csak az egész mondat felfogása után derül ki. A szavankénti olvasásnál tehát egy-egy ilyen szó előfordulása mindig pillanatnyi megakadással jár, míg a mondat egészét átfogni igyekvő olvasó számára nem jelent semmiféle késedelmet. A szavankénti olvasás ezen felül, különösen a hosszú és terjedős

mondatszerkezetekben, annyira lelassítja a tempót, hogy ezzel megnehezíti a szöveg összefogását, az egész mondat megértését. Gondoljunk például arra, hogy egy-egy rossz irással irt és csak nehezen kibetűzhető levelet milyen nehéz megérteni.

A szórul szóra való olvasás elhagyása azonban látási érzeteink jobb kihasználását feltételezi. Az olvasás során - ha a megszokott lassu tempóban végezzük is azt - szemünk nem halad végig folyamatosan az egymás után következő sorokon, hanem megáll. Tulajdonképpen nem akkor olvasunk, amikor szemünk mozog, hanem éppen akkor, amikor megáll. Ilyenkor fogjuk fel az egyes szavakat. Tudjuk, hogy szemünk retinájának van egy középponti helye, a fovea centralis, az ideeső fénysugarakat látjuk a legélesebben. A központtól távolabbi helyekre eső fénysugarak már kevésbé éles képet adnak. Valamely szó minden betűjét csak akkor látjuk tisztán, ha az azokról szemünkbe jutó fénysugarak a foveára esnek. Ilyenkor következik be a fentemlitett megállás olvasásunkban. Ámde mindennapi tapasztalatunk és az idevágó kísérletek is igazolják, hogy egy-egy szó felfogásához nem kell annak minden betűjét világosan látnunk; néhány betű s azoknak jellegzetes elhelyezkedése elég tájékozódásunkhoz. Ennek következtében megfelelő gyakorlat mellett egy-egy megállás alkalmával nemcsak a foveára, hanem az azzal szomszédos pontokra eső szóképeket is felfoghatjuk, amivel a megállások számát jelentősen csökkenthetjük.

A végzett kísérletek kimutatták, hogy 8-10 szóból álló szövegsor elolvasásához elegendő 3-4 megállás. A rossz olvasó ezzel szemben hatszor, sőt hétszer is megáll. Még azt is kiszámították, hogy valamely közepes olvasó egy napi olvasása folyamán körülbelül 70 000 ilyen megállást végez. Elképzelhetjük, hogy mekkora időmegtakarítást jelenthet az, ha e megállások számát csökkenteni tudjuk.

A gyors olvasás szempontjából fontos az is, hogy lehetőleg ne térjünk vissza a szövegnek egyszer már elolvasott részeire. Ez bizonyos nehezebb szövegek megértéséhez szükséges lehet ugyan, de legtöbbször csak rossz szokáson alapuló gyakorlat. Különösen hosszú mondatok olvasásakor sokszor az az érzésünk, hogy azért nem értjük meg a gondolatot, mert a szöveg elejét nem olvastuk elég figyelemmel. Ilyenkor visszatérünk a már átfutott sorokra, a legtöbbször fölöslegesen, mert úgy is megértenénk a gondolatot, ha továbbolvasnánk a szöveget.

A megszakítások és a kényszerű visszatérések számának csökkentése szemünk izommunkája szempontjából sem közömbös. A kevés megszakítással, egyenletes ritmusban tovahaladó olvasás ugyané is kevésbé fárasztja a szemet, mint a halmozott meg-megállás és a folytonos vissza-visszatérés. Tehát még szemünket is kimélnék, ha jól olvasunk!

x x x

Takács Menyhért: A gyors olvasás problémája. Magyar Könyvszemle, 75.évf. 3.szám. 299-302.old. Budapest, 1959. jul.-szept.

Takács Menyhért: A gyors olvasás problémája

Takács Menyhért /

receptivitás befogadóképesség

Ribot, Theodule ~~xx~~ Armand/1839-1916/ francia pszichológus, a lelki
átöröklésekkel foglalkozott.

konstitutív szerves, hozzátartozó

konstruál szerkeszt, megalkot, tervez

tendencia irányzat, célzatosság

retina a szem ideghártyája

SIMON MÁRIA ANNA:

A szépirodalom hatásának vizsgálatáról

• • • •

Irodalmi közvélemény - olvasói igények

Az irodalom hatásának vizsgálatában segítséget nyújthat a kutatónak az olvasóközönség igényeinek tanulmányozása. Az olvasó igénye sokféle tényezőből tevődik össze. Szerepet játszik az olvasó kora, műveltsége, politikai-világnézeti fejlettsége is. De hozzájárul az igények jelentkezéséhez még egy tényező: a közvélemény, mondhatnánk irodalmi közvélemény hatása. A közvélemény fogalmáról, alakulásáról, irányíthatóságáról vastag köteteket írtak - főképp az angolszász nyelvterület szakemberei - és különösen mind megegyeztek abban, hogy tárgyukat politikai kategóriának fogják fel. Kutatása viszonylag nem régi keletű: a harmincas években indult meg nagyobb arányokban. Amerikai művelői szerint állást foglal társadalmi formákkal, pártokkal, politikusokkal kapcsolatban, megnyilatkozik háború vagy béke esélyeiről, olyan lényegtelen dolgokkal azonban, mint egy-egy irodalmi alkotás értéke, aligha foglalkozik. Pedig jól tudjuk, hogy a közvélemény hogyan befolyásolja egy-egy színdarab, film sikerét, egy-egy színész népszerűségét /mert mi más a népszerűség, mint a kedvező közvélemény megnyilvánulása?/ - és egy-egy könyv keresettségét könyvtárakban és könyvesboltokban egyaránt. - Elismerik viszont az irodalmi alkotások közvéleményformáló hatását. Így pl. egyik szerző közvéleményformáló könyvekként említi többek között Beecher-Stowe Tamás bátya kunyhója, Sinclair A mocsár, Dickens Twist Olivér, Dreisár Amerikai tragédia, Lewis Főutca vagy Steinbeck Erik a gyümölcs c. műveit.

A közvéleményt befolyásoló, irányító tényezők között első helyen szokás emlegetni a sajtót és a rádiót. Valóban, mindkettő kiválóan alkalmas eszköz arra, hogy külfönböző kifejezési formáinak segítségével, széles tömegeket győzzön meg. Nem egészen azonos a helyzet az irodalmi közvélemény esetében. Ha összehasonlítjuk irodalmi folyóirataink és napilapjaink kritikai rovatainak tartalmát a könyvtári kéréslapokkal, arra az eredményre jutunk, hogy a közvéleménynek ez az elismert irányítója csak igen kis mértékben befolyásolja az olvasók könyvválasztását. Mi okozza hát azt a jelenséget, hogy időnként egy-egy könyvet "el kell olvasni" divat lesz, hogy előjegyzések tömege jelzi a türelmetlen várakozókat, könyvesboltokból órák alatt eltűnnek a könyvek? Véleményünk szerint ennek a közvéleménynek alakulásában az irodalmi kritikánál sokkal nagyobb szerepe van a közvetlen hatásnak. A könyv "tetszett", megragadta az olvasók figyelmét, kielégítette valamilyen igényét - és az olvasó erről az élményről beszél. Lelkesedését megosztja, felkelti mások érdeklődését is - és kialakul az irodalmi közvélemény. Sokszor hirlapi kritika, ismertetés nélkül, vagy ellenére válik egy-egy könyv keresetté - éppen hatása /jó, vagy rossz, most nem vitatjuk/ segítségével.

Az irodalmi mű hatása tehát megmutatkozik közvéleményformáló erejében és olvasói igényként jelentkezik könyvtárainkban.

Ha tehát a hatást kívánjuk tanulmányozni, amelyet szép-irodalmi művek napjainkban kifejtenek, figyelmet kell fordítanunk - sok egyéb mellett - az olvasói igények alakulására. Az olvasók igényeinek - másszóval az irodalmi közvélemény alakulásának és hatásának vizsgálata könyvtárainkban egyike legfontosabb időszerű feladatainknak. Eredményei segítséget nyújthatnak könyv-

kiadásunknak, alakíthatják és tökéletesíthetik könyvtári munkánkat, megmutatják az olvasatással kapcsolatban előttünk álló tennivalókat.

Az igények vizsgálatának módszerei

Az igények felmérésének többféle módszerével kísérleteznek napjainkban is. E módszerek közül az ismertek:

1. A könyvtári statisztika adatainak feldolgozása,
2. kérdőívek vagy körkérdések alkalmazásával lefolytatott közvéleménykutatás,
3. "személyi lap" stb. vezetése,
4. katalógus közbeiktatásával kapcsolatos vizsgálatok,
5. egyéni beszélgetések.

Elsőként említettük a statisztikai adatok feldolgozását. Véleményünk szerint ezt az adatanyagot semmiképpen sem mellőzhetjük. Az első lépés mindenesetre a hozzáférhető adatok kiegészítése és felhasználása kell, hogy legyen. Értékes anyagot szolgáltat egyfelől a könyvtárak forgalmának alakulása, az olvasók összetétele, az olvasott könyvek száma, szakok szerinti megoszlása, egyes jellemző művek forgási sebessége stb. - ezek az adatok nagy mennyiségben, a nagy számok törvényének megfelelően, alkalmasak lehetnek következtetések levonására. Ez a módszer azonban önmagában nem kielégítő. Az így nyert adatanyagot egészítheti ki a lakosság egy részének - és itt, mint leghozzáférhetőbb réteg, elsősorban megint a könyvtári olvasó jön számításba - önkéntes adatszolgáltatása, esetleg jól szerkesztett, a személytelenséget biztosító kérdőívek, vagy más módszerek segítségével. Ily módon vizsgálat tárgyává tehetjük egy bizonyos, bennünket különösen érdeklő társadalmi osztály - pl. a dolgozó

parászság - igényeit, érdeklődését. De vizsgálatunk középpontjába helyezhetjük az igények alakulását korcsoportok szerint. Nem érdektelen kérdés annak tanulmányozása sem, hogyan alakul, fejlődik a női olvasók izlése. Leszűkíthető az elemző vizsgálat egy-egy különösen fontos hivatást betöltő csoport - pl. pedagógusok tanulmányozására is.

A "személyi lap", vagy egyéb, az olvasóra vonatkozó feljegyzések vezetése sok áldozatkészséget kíván a könyvtárostól. Következetes alkalmazása azonban ugyancsak sok hasznos adatot szolgáltatathat.

Nem könyvtári, hanem lélektani kísérletként és módszerként alkalmazzák svájci pszichológusok a könyvkatalógus-kísérletet. 430 rendszertelenül összeállított könyvcimből kell a páciensnek a számára legérdekesebb tizet kiválasztania. A könyvcimek megválasztása, valamint az azokhoz fűződő asszociációk adnak anyagot a diagnózishoz. Ez a kísérlet felhívja figyelmünket a katalógusokra. Katalógusaink használatának mértéke, az azok alapján kért és leggyakrabban kért könyvek figyelése jólszervezett kísérlet formájában sok érdekes ~~anyagok~~ adatot szolgáltatathatna vizsgálatainkhoz.

Az utolsóként említett "egyéni beszélgetések" módszere csak akkor lesz célravezető, ha ezeket a beszélgetéseket tervszerűen, előre meggondolt szempontok alapján megszerkesztett kérdésekkel fogjuk lefolytatni, és eredményeiket gondosan feljegyezzük.

Az irodalmi hatás vizsgálatának módszerei

A hatás vizsgálatának módszerei nagyjából azonosak az előbb említettekkel. Itt természetesen nem támaszkodhatunk statisztiki-

kai adatokra, annál használhatóbbak a jól megszerkesztett kérdőívek, az előbbieik szerint megtervezett beszélgetések, végül egy eddig nem említett forma: az olvasmánynapló.

Az olvasmánynaplót az irodalomtanítás eszközeként ismerjük. Célja, hogy rászoktassa az olvasót benyomásainak, véleményének tudatos megformálására és rögzítésére. Ha a "szoktatás" sikerült, igen értékes, hasznos dokumentumot teremtettünk, amely hűségesen tükrözi gazdája fejlődését.

A könyvtáros azonban másfajta kapcsolatban van olvasójával, mint az irodalomtanár tanítványaival. Ha valóban meg kívánja ismerni az olvasó benyomásait, nem számíthat minden esetben az olvasó bizalmára, arra, hogy önmagának szánt feljegyzéseit megmutatja. Előre elkészített, megfelelő rovatokkal ellátott olvasmánynapló kiosztásával kaphat megközelítő választ az olvasmányok hatásáról - amint azt alább cseh kollégáink kísérlete is mutatja.

Tudatában vagyunk annak, hogy az említett módszerek primitivek, és csak közvetve alkalmasak célunk megközelítéséhez. Nagy írók gyakran elmondották, milyen hatással voltak rájuk első olvasmányaik, vagy hogy mely olvasmányok gyakoroltak először hatást rájuk. Ezek a vallomások igen értékesek számunkra, mert magas fokon mutatják azt az alakító, erjesztő, építő hatást, amelyre a szépirodalom képes és amelyet nyomon követni, törvényszerűségeit kutatni feladatul tűztünk magunk elé. Reméljük azonban, hogy kezdetleges módszereinkkel is sikerül eredményeket elérnünk és hozzájárulni a könyvtári olvastatás tudatosabb, a szocialista embernevelés eszméit jobban megközelítő irányításához.

Az alábbiakban rövid tájékoztatást kívánunk adni néhány

érdekesebb, számunkra is tanulságos külföldi kísérletről, valamint az e területen Magyarországon is megindult első próbálkozásokról. Valamennyi közölt kísérlet kizárólag az olvasók igényeivel és érdeklődésével foglalkozik.

.....

- - - - -

Simon Mária Anna: A szépirodalom hatásának vizsgálatáról.
Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve, 1958. Bp. 1959.
144-147.p.

Simon Mária Anna: A szépirodalom hatásának vizsgálatáról

Simon Mária Anna

Hunyady Piroska:

OLVASÁSPSZICHOLÓGIA, OLVASÓTIPUSOK

....

I. Az olvasmányok faja, megválasztása és kezelése

A személyes megbeszéléssel kivizsgált 68 nő és 72 férfi szépirodalmi és szakkönyveket egyaránt olvasott, illetőleg szakkönyvet 2 nő nem olvasott.

A szakolvasmánnyal szemben való magatartás rugója egyrészt az önművelés, illetőleg önnévelés, az ismeretszerzés, a tudás, más nevelése az olvasmányok alapján; másfelől a hasznosság.

Az első csoportba tartozók szakolvasmányaik mellett kulturfilozófiai, szociográfiai, ideológiai körökből is meritik olvasmányaikat. Nem kedv és ötlet szerint, nem válogatás nélkül, hanem szisztematikusan olvasnak.

A másik csoportba tartozók csak azt olvassák, ami éppen szükséges, amit értékesíteni tudnak, ami munkásságukat előbbre viszi. Szélsőséges esete volt ennek az, amikor csak annyiban és olyan mértékben értékelték valamilyen könyvet, amennyiben és aminő hasznot huzhatnak belőle; az ilyenek a szépirodalomban is szakmai vonatkozásokat kerestek. /Természetesen e két típus közt - mint a továbbiakban is - voltak átmenetek./

Az elméleti-absztrakt és a gyakorlati-hasznossági olvasó eljárása közti különbség: az önművelő, ha a szerzőt nem ismeri, lexikonban utánanézi adatainak. Számára fontos a bevezetés vagy előszó, iránymutató a tartalomjegyzék. Ezek alapján dönti el, hogy a könyvet érdemes-e elolvasni vagy sem. Ha igen, akkor minden fejezetet tüzetesen átolvass, átdolgoz, széljegyzetekben vagy külön cédulákon megjegyzéseket, bírálatokat készít, olvasás közben támadt asszociációit lerögzíti. Eljárásában szélsősé-

gesen absztrakt, intellektualista.

A hasznossági olvasó a tartalomjegyzéket "utólagos kirakatként" kezeli, neki a tartalomjegyzék nem fedi fel a könyv vázát; képek, térképek, grafikonok, dőlt betűk alapján tájékozódik. Tallózik, csak egy-egy érdekkörébe vágó fejezetet vagy bekezdést olvas el. Sőt nemegyszer éppen egy olyan szóra esik "véletlenül" a tekintete, amellyel kapcsolatos téma érdekli.

A szépirodalmi olvasóknál is megvannak a fenti típusok, de itt az olvasók irodalmi műfajok szerint is differenciálódnak. A legnagyobb, legáltalánosabb emberi problémákat minden idők írói megénekeltek, de a stílus, a forma változik. Ma a kevés idővel rendelkező, meggyorsult életütemű ember nem kedveli az eposzok terjedős, részletező leírását. Sőt mintha a regényt is veszélyeztetné a novella azzal az indokolással, hogy a regény "hosszadalmas, unalmas, nincs türelmem és időm rá."

Sajnos a megvizsgáltak közt elenyésző volt azoknak a száma, akik tudatosan válogatják meg olvasmányaikát, a többség a véletlenre bizza.

A szépirodalmi műfajokból inkább

regényt olvas	60,7% férfi és 54,4% nő;
novellát olvas	12,6% férfi és 4,4% nő;
költeményt olvas	9,7% férfi és 12,2% nő;
vegyesen olvas	8,3% férfi és 17,8% nő;
utleírást olvas	2,7% férfi és 7,3% nő;
életrajzot, naplót olvas..	- 3,9% nő.

A legtöbbet olvasott regény a Háboru és béke.

.....

A szövegek közlés alapja: Hunyady Piroska: Olvasáspszichológia, olvasótípusok. Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei. I. 1962. Bpest, 1963. 37.p.

III. AZ ÉN VISSZHANGJA AZ OLVASMÁNYRA

A szépirodalmi olvasmányok az élet ezerféle megnyilatkozását, az élet folyamát tárják elénk, és ha valaki megközelíti a lényegbeli olvasást, akkor az olvasmányokban önmagára eszmél, érzései megfinomodnak, egyénisége megtisztul. Ezt látta már Arisztotelész is, amikor a tragédia kathartikus hatását hangoztatta, ha képesek vagyunk a főhőssel azonosulni. Erre utal Németh László is, aki naplószerű feljegyzésében azt írja, hogy Tolsztoj olvasása közben életünk megváltoztatására kapunk erőt.

A kivizsgált esetek nagyobb többsége a lényegbeli olvasásnak csak a küszöbéig jutott el: hangulatok, érzelmek felébredéséig. Az érzelmek felébredését, a feszültséget nevezte meg nem egy az olvasás igazi örömeiként. Ennek az érzelmi olvasónak két válfaja volt: 1. a szereplő személyekben saját érzelmeik kivetítődését lelték fel, 2. önmaguktól szabadulni akarnak, s az élettől meg nem kapott szükségleteik kielégítését keresik. Érzelmileg erősen beleélte magát 89,7% nő és 50% férfi.

Voltak azután, akik a szereplőket önmagukhoz, a környezet-hez, a "realitáshoz hasonlítva" nézték.

Nagyon kevés esetben érvényesült a pszichodialektika: az énnel mint jellemnek az a magatartása, hogy míg egyfelől minden jellemfejlesztő mozzanatot felszív, önmagára reflektál, s alakítja belülről önmagát, másfelől kifelé is hat mások jellemére, környezetére, a kívülről feléje tóduló problémák helyes megoldásával előmozdítja a kulturát, a tudományt.

Százalékban nem is adható meg az olvasmány jellemfejlesztő, tetterre készítő hatása, mert a válaszok nagyobb száma azt mutat-

ja, hogy idegen nekik a kérdés, nem tudnak vele mut kezdeni. Különösen két férfinak /mindkettő az Egyetemi Könyvtár dolgozója/ volt érdekes beszámolója az olvasmányok aktivitásra indító hatásáról: az egyik 13 éves korában Dosztojevszkij Bűn és bűnhődés című művét olvasta, a lélekboncolgatás érdekelte, az hogy az író miképpen tudja leírni a szereplők gondolatait, ennek hatása alatt megírja első novelláját. 14 éves korában a Faustot olvasta, utána született Goethéről egyx novellája, s így folytatódott tovább, minden nagyobb olvasmánya valami megírására ösztönözte. - A másik gyermekkorában olvasta Jelki András kalandjait; 22-24 év múlva - mikor fogságba került - felmerült benne az olvasmányból egy rész, ahol a hajó gyomrában egy göttingai diák beszélgetés közben Pindarosra hivatkozik. Ezen elgondolkozik, az élmény tovább dolgozik benne, majd 10 év mulik el. megint, s akkor az így felmerült élmény alapján írja meg egyik könyvét. Ugyanez a személy más esetben is olvasmányai alapján "spekulál".

Ha az olvasmányokkal szemben való ítéleti állásfoglalást tekintjük, akkor szembetűnő, hogy ítélet szempontjából mennyi aktivitással találkozunk, de az ítéletek színezetben is irányulásban igen eltérők.

Az egész olvasmányt bírálja	54,4 % nő,	54,3 % férfi
nem bírál	11,9 % nő,	4,1 % férfi
ritkán bírál	- nő,	5,5 % férfi
Saját "tapasztalata" és a "realitás tekintetbevétele" alapján bírál	5,9 % nő,	15,3 % férfi
elvi megállapításokat vitat	- nő,	8,3 % férfi
a szerzőt bírálja	- nő,	12,5 % férfi
bírál, ha a szereplő személyekkel nem ért egyet	16,1 % nő,	- férfi

birál "jobb megértés céljából"	2,9 % nő, - % férfi
birálja a "rokonszenveseket"	8,8 % nő, - % férfi

Ha a vizsgálati adatok boncolgatásának eredményét összefoglaljuk, akkor a következő képet kapjuk:

I. az olvasmányok megválasztásának indítéka szerint vannak:

1. elméleti, absztrakt olvasók;
2. gyakorlati hasznossági olvasók.

1. Az elméleti lehet:

a/ egocentrikus, nem szociális;

b/ allocentrikus, mások nevelését és emelését szolgáló.

2. A gyakorlati hasznossági lehet:

a/ egocentrikus, önérvényesülési céllal sarlatán, sznob;

b/ allocentrikus: a társadalom javát, a kultúra, technika fejlődését szolgálni igyekvő.

Ezek a típusok a bevezetőben elsorolt temperamentumokhoz, ill. típusokhoz a következőképpen kapcsolhatók: elméleti és gyakorlati allocentrikusok az erős, kiegyensúlyozott, nyugodt, ill. élénk típusnak felelnek meg, továbbá a flegmatikus és szangvinikus, kolerikus temperamentumnak. Az elméleti egocentrikus a gyenge típusnak, a melankolikus temperamentumnak.

II. Az olvasás lefolyásmódja szerint van: gyors-lassu; szemléletes és vokalizáló; komplexumokban olvasó, logikus összefüggéseket kereső és erre emlékező, absztrakciót és asszociációt végző, továbbá a részletekre figyelő, adatokra emlékező típus.

III. Az én visszhangja szempontjából van:

1. értelmi olvasó;

a/ értelmi aktív, magafelé és kifelé irányul, iniciatív dialektikus magatartású;

b/ aktív maga felé, én-regényeket keres, ítélete nem az egész műre, hanem egy-egy eszmére vagy megállapításra terjed,

c/ aktív csak kifelé, querulans, mindent vitat, kifogásol;

2. érzelmi olvasó,

a/ aktív, élénk érzelmei hatása alatt áll emlékezete, és változik ítélete, gondolatai közt logikus összefüggés, rend nincs, nagyon együtt szenved az olvasmány hőseivel, nagyon gyűlöli az ellenszenvest;

b/ passzív, melankolikus, mindenben saját bánatát, esetleg szeretteiét keresi és látja, önmagából kilépni nem tud, szubjektíve ítél, sokáig a hatása alatt áll az olvasótnak.

.....

- - - - -

A szövegközlés alapja: Hunyady Piroska: Olvasáspszichológia, olvasótípusok. = Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei. I. 1962.

39-41.p.

Hunyadi Piroska: Olvasáspszichológia, olvasótípusok

Hunyadi Piroska

absztrakt	kevenci elvont
intellektualista	értelmi, szellemi
differenciálódik	elkülönül, szétválik, megoszlik
eposz	hősköltemény
Arisztotelesz	/i.e. 388 -322/ /384-322/ görög filozófus, az ókor legegységesebb gondolkodója
kathartikus hatás	Arisztotelesztől származó dramaturgiai fo- galom: erkölcsi megtisztító hatás
reflektál	visszatükröztet
Jelky András /1730-1783/	kalindos életű magyar világjáró. Életrajza kedvelt olvasmány az ifjúság körében
Pindaros /i.e. 522-442 kb./	ókori görög költő
egocentrikus	olyan szemlélet, melynek középpontjában az én áll
szociábilis	társasági, társas életet kedvelő
allocentrikus	
flegmatikus, szangvinikus, kolerikus, melankolikus	alkattípusok, amelyeket Pavlov orosz tudós az idegrendszer tulajdonságai alapján, az ókori felosztás figyelembe vételével akkori állított fel. /nyugodt, élénk, féktelen, gyenge/
sznob	előkelősködő, urhatnám
vokalizáló	hangra figyelő ?????!!!!

absztrakció
asszociáció
komplexum
iniciatív
querulans
szubjektive

elvonatkoztatás, lényeges tulajdonságok
kiemelése
képzettársítás
az egészet áttekintő, összetett egész
kezdeményező
zsörtőlődő, panaszkodó, elégedetlen
saját felfogás szerint

U
H
C. B. / KÖNYVKIADÁSUNK FEJLŐDÉSE

AZ ÚJ MAGYAR KÖNYVKIADÁS ÉS KÖNYVTERJESZTÉS
TIZENÖT ÉVE

A magyar könyvkiadás és könyvterjesztés hosszú multra tekinthet vissza, de még soha a történelem folyamán nem szolgált ilyen mértékben azt a nemes célt, amelyet a könyvnyomtatás humanista kezdeményezői tűztek maguk elé: a világosságot terjeszteni. Századok során kiváló nyomdászok, könyvkiadók és könyv-árusok járultak hozzá, hogy a magyar és külföldi irodalom és tudomány eredményei eljussanak az olvasóközönséghez. Milyen csekély volt azonban ez a közönség, hiszen még a múlt század első felében is csak néhány száz példányban vásárolták meg a magyar írók könyveit, a két világháború közötti időben pedig a legnagyobb magyar prózairó, Móricz Zsigmond arról panaszkodott, hogy hatalmas területeken alig vesznek tudomást műveiről. A falukutató-irodalom emlékeiből tudjuk, hogy a jó könyv milyen kevéssé jutott el a magyar vidékre.

Az első és legjelentősebb változás a multhoz képest éppen az, hogy a mi olvasóközönségünk, a kulturális forradalom eredményeként rendkívüli mértékben kiszélesedett s ma már ott tartunk, hogy a megnőtt igényeket ki sem tudjuk elégíteni. Az Olcsó Könyvtár kötetei átlagban 60.000 példányban jelennek meg, de van olyan is, amelyik 120.000 példányban és sokszor még ez sem elegendő. Ki gondolt volna arra néhány ~~xv~~ évtizedek ezelőtt, hogy Arany János Toldija 120.000 példányban valóban a ponyvára kerül, vagy hogy József Attila verseit 30.000 példányban is meg lehet jelentetni? Nemrég indítottuk meg az Arany Könyvtár sorozatot, amelynek kötetei 60.000 példányban látnak

napvilágot, de az előfizetők száma ezt is meghaladta. Külön sorozat jelenik meg a falu számára Kincses Könyvek néven s a 30.000 példányban kiadott kötetek ugyancsak rövid időn belül elfogynak. Lehetne még sorolni a példákat, de azt hiszem, elegendő, ha most csak néhány statisztikai adattal illusztrálom azt a mennyiségi fejlődést, amely a magyar könyvkiadásban az elmúlt 15 évben bekövetkezett.

1945-től 1949 végéig összesen 176 081 könyvet, brosurát, jegyzetet, különlenyomatot jelentettünk meg 605 840 200 példányban. A 64 oldalon felüli kiadványoknak, tehát a könyveknek a száma 32 555 volt s példányszámuk 259 919 200. Hogy összehasonlítási alapunk legyen, hadd említsük meg, hogy 1938-ban összesen 8156 kiadvány jelent meg 17 272 100 példányban, 1959-ben viszont 19 812 mű 52 872 600 példányban. Egyetlen évben, 1959-ben 2818 könyvet adtunk ki 31 254 000 példányban, míg 1938-ban 2438 könyv jelent meg 9 160 500 példányban. Ellenségeink azzal támadnak minket, hogy elferdítjük a valóságot képet, mert összehasonlítás céljából csak globális statisztikai adatokat közlünk és elhallgatunk bizonyos részleteket. Nos, a könyvkiadás részletes statisztikai adatait évről évre megjelentetjük és soha sem titkoltuk, hogy fő célkitűzésünk nem annyira a művek, mint inkább a példányok számának emelése. Igaz, hogy a 64 oldalon felüli nyomtatott kiadványoknak a száma 1938-hoz képest csak mintegy 20%-kal emelkedett, a példányszám viszont csaknem három és félszerese a háboru előttinek. Ugy gondoljuk, hogy ez is világosan utal az olvasóközönségnek kiszélesedésére.

Persze, a kiadott könyvek még nem eladott könyvek. A könyvforgalom adatai arra utalnak, hogy évről évre emelkedik

az eladott könyvek értéke is. Az utolsó 7 évben, 1953 és 1959 között a forgalom háromszorosára nőtt és tavaly meghaladta a 450 millió forintot. Magyarországon 1959-ben több mint 5 kiadott könyvpéldány jutott egy főre és minden lakosra 45,- Ft. értékű könyvvásárlás. A könyvek nagy részét egyéni vásárlók vették meg és mindössze 20%-át a könyvtárak. Az össz-könyvforgalomnak csak 15%-a esik a tankönyvekre, a többi szépirodalomra, ismeretterjesztő, szakmai és tudományos művekre jut. Ott, ahova a múltba alig került el a könyv, most egyéni könyvtárakat gyűjtenek munkások és parasztok; de megnőtt az értelmiségiek könyvvásárlása is. Természetesen még vannak rétegek, amelyek nem, vagy nagyon keveset olvasnak, de az eddigi fejlődés is azt bizonyítja, hogy az ország egész politikai, gazdasági és kulturális haladása felébreszti az érdeklődést és újabb és újabb olvasási igényeket támaszt. Már most is felfigyelhetünk arra, hogy a termelészövetkezetekbe tömörült parasztság több könyvet vásárol és többet olvas, mint az egyénileg dolgozó paraszt. Nyilvánvaló, hogy a szocializmus építésének meggyorsítása ezt a folyamatot is tovább erősíti.

Könyvkiadásunk nemcsak mennyiségileg növekedett, hanem tartalmilag is változott. A szocialista művelődéspolitikai nem akármilyen könyveket akar a dolgozók kezébe adni, hanem olyanokat, amelyek valóban a világosságot terjesztik, elősegítik a világ tudományos megismerését, eljuttatják mindenhol a tudomány és művészetek eredményeit. A kapitalista társadalomban a nagy tömegeknek olyan könyveket adnak, amelyekrészben a megváltoztathatatlanba való belenyugvást vagy éppen embertelen nézeteket, s gyakran szellemi igénytelenséget propagálnak. Csak kevesek jutnak el ott a kultúra igazi forrásaihoz. A fel-

szabadulás előtti Magyarországon joggal lehetett mondani, hogy a világ és a társadalom folyásáról "a nyomdatermékek több és veszélyesebb babonát terjesztettek, mint a pislogó vénasszonyok". A Horthy-rendszer üldözte az eszméltető könyveket s nemcsak a marxista írásokat, hanem sokszor a világirodalom klasszikusait is. A mi könyvkiadásunk a haladás könyveit jelenteti meg. Míg a felszabadulás előtt a marxista műveket csak illegálisan lehetett kiadni vagy terjeszteni, 1945 után megindult a marxizmus-leninizmus klasszikusainak rendszeres kiadása s ma már azt mondhatjuk, hogy csaknem minden fontosabb művük megjelent magyar fordításban. A társadalomtudományok minden ágában eredeti művek és fordítások adtak hirt azokról az eredményekről, amelyeket a múlt és jelen társadalmi jelenségeinek marxista kutatása felszínre hozott. Természettudományos könyvkiadásunk a materialista világnézet terjesztésében ért el sikereket. Az ismeretterjesztő könyvkiadás fejlődésének jelzője az is, hogy az utóbbi időkben egyre több lexikon és összefoglaló mű jelenik meg.

Ki hitte volna néhány évtizedek ezelőtt, hogy Magyarországon sok tizezer, sőt néha százezer példányban is elkelnek Lev Tolsztoj és Gorkij, Balzac és Stendhal, Shakespeare és Bernard Shaw, Thomas Mann, vagy a magyarok közül József Attila és Móricz Zsigmond munkái? Az ugyancsak sárga borítéku, de értékes tartalmu Olcsó Könyvtár kötetei jórészt kiszorították a régi ponyvát. A mai magyar írók művei is egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek, s átlagpéldányszámuk a 7-8000 körül mozog. Azt is állithatjuk, hogy különösen az utóbbi időkben sokat tett könyvkiadásunk a modern külföldi irodalom különféle

irányzatainak megismertetése érdekében. Olvasóközönségünk ma széleskörűen tájékozódhat nemcsak a szocialista, de a kapitalista országok új irodalmáról is.

A mi könyvkiadásunk a szocializmust szolgálja s éppen ezért sem a szépirodalomban, sem másutt nem jelentetünk meg olyan könyveket, amelyek a fasizmust, vagy más reakciós, anti-humánus nézeteket terjesztenek. Elvetjük a könyvkiadás szabadságának anarchista értelmezését s hangsúlyozzuk azt a felelősséget, amellyel népünk nevelésének s ezzel együtt jövőjének tartozunk. Ugyanakkor azt is világosan látjuk, hogy fejleszteniük kell olvasóink ítéletét és ízlését s azokat a munkákat is meg kell jelentetnünk, amelyek nem a marxista világnézet alapján állnak, de a haladás irányában keresik az utat s művészi vagy tudományosan értékesek.

Érdekes megfigyelni azt a fejlődést is, amely az ifjúsági és gyermekirodalom kiadásában mutatkozik. 1950-ben csak 64 ifjúsági és gyermekkönyvet jelentettünk meg /64 oldalon felüli kiadványt/ 56 900 példányban, 1959-ben már 167-et 2 066 100 példányban. Tudjuk, hogy még ez a mennyiség sem fedezi az igényeket, de úgy gondoljuk, hogy ezek a számok világosan mutatják azt a céltudatos törekvést, amellyel könyvkiadásunk igyekszik biztosítani a gyermekek és a fiatalok olvasmányait. E téren is nagy szeretetnek örvendenek a klasszikusok, de az utóbbi időkben arra is törekszünk, hogy közelebb vigyük figatalságunkat a mai élet kérdéseihöz.

Külön is érdemes megemlíteni, hogy képzőművészeti és zenei ismeretterjesztésünk milyen változáson ment át s hogy milyen nagy sikernek örvendenek azok az olcsó sorozatok, amelyek a világ és hazánk képző- és zeneművészetének nagy alkotóit és műveiket ismertetik.

Könyvkiadásunk nemcsak népünk eszmei, tudás- és izlésbeli gyarapodását kívánja szolgálni, hanem - főleg a szakmai és tudományos művekkel - közvetlenül is elősegíti a szocialista építés feladatainak megoldását. A jó könyvek is hozzájárultak ahhoz, hogy Magyarország iparosítása sikerrel folyjék és nem kis szerepük van abban is, hogy a termelészövetkezet meghonosodik a magyar falvakban. Az elmúlt 15 év alatt összesen 6324 műszaki szakkönyv és füzet jelent meg 10,5 millió példányban és 1795 mezőgazdasági szakkönyv és broszúra 12,5 millió példányban. De nemcsak ezeknek az ipart vagy mezőgazdaságot közvetlenül szolgáló tudományágaknak a fejlesztéséhez és a műszaki és mezőgazdasági ismeretek terjesztéséhez járult hozzá a könyvkiadás, hanem más tudományágak számára is biztosított publikációs lehetőségeket. A felszabadulás óta összesen 5201 tudományos művet adtunk ki 33 939 200 példányban és 30 042 szakmai művet 57 451 200 példányban. Az Akadémiai Kiadó ma egy év alatt annyi könyvet ad ki, mint a Horthy-rendszer Akadémiája 10 év alatt.

Könyvkiadásunkban minőségi és mennyiségi szempontból egyaránt jelentős szerepet játszottak és játszanak a tankönyvek. A 64 oldalon felüli nyomtatott tankönyvek száma évente megközelelti a 700-at és példányszámuk a 10 milliót, az összes könyvek példányszámának egyharmadát. A tankönyvek jelentős szerepet játszanak a jövő nemzedéknek nevelésében és éppen ezért nagy súlyt vetünk arra, hogy ezek a tankönyvek korszerű ismereteket közvetítsenek s valóban a szocialista humanizmus szellemében neveljék az ifjúságot. Oktatásunkban a kísérletezés idejét éljük s ezért gyakran változnak tankönyveink, de ez a legtöbb esetben azt is jelenti, hogy színvonaluk javul. Gondunk, hogy a szükségleteket e téren sem tudjuk teljesen kielégíteni, főleg azért, mert a nagyon olcsó új tankönyveket kívánja mindenki meg-

vásárolni gyermekének s a használt, régi tankönyvek megvásárlásától - mégha ezek jóval olcsóbbak is - huzódozik. Jellemző, hogy 1938-ban csak 1 793 000 példányban adtak ki tankönyveket s ez a mennyiség is elég volt. Persze ma többen járnak különböző típusu iskolákba, de még ez sem magyarázza azt a nagy aránytalanságot, mely az összehasonlításból szembe tűnik. Itt is megnövekedett igényekről van szó.

Különösen 1955-től kezdve könyvkiadásunk nagy súlyt helyezett arra, hogy külföldön is megismertesse a hazai tudomány és művészetek eredményeit. Ennek érdekében kezdtük el könyveink idegennyelvű kiadását s ma már ez a tevékenység jelentős eredményekre tekinthet vissza. 1952 óta több mint 500 idegennyelvű könyv és broszúra jelent meg Magyarországon másfél millió példányban. Különösen jelentősek tudományos és művészeti kiadványaink, amelyek közül több nemzetközi sikert is aratott.

Könyvkiadásunk fejlődésére az utóbbi években jellemző a könyvek kiállításának javulása. A kiadók és a nyomdák között folyó verseny, a nemzetközi kiállításokra való felkészülés, de különösen a hazai közönség csiszolódó ízlése arra ösztönzött, hogy egyre több szép, sőt bibliofil könyvet adjunk ki. Könyvművészetünk a legjobb magyar és külföldi hagyományokat használja fel, szem előtt tartva természetesen a korszerűség követelményét. Kiváló tervezők, nyomdászok, illusztrátorok vesznek részt ebben a munkában. Arra törekszünk, hogy a bibliofil könyv ne csak szűk rétegek kedvenc kiállítási tárgya legyen, hanem minél szélesebb rétegekhez jusson el, s vannak is ma már olyan bibliofil kiadványaink, amelyek 10 - 15 000 példányban jelennek meg.

Ezekben az eredményekben egyaránt osztoznak a könyvkiadók, a nyomdák, a könyvterjesztő vállalatok dolgozói. Az ő lelkes

munkájuk és az olvasóközönség állandó biztatása és kritikája nélkül nem fejlődhetett volna ilyen mértékben a magyar könyvkiadás. Az egész fejlődéshez a párt irányította szocialista építés, s ezen belül is a szocialista művelődéspolitikai szolgáltatta az alapot. Az új társadalmi rend beteljesítésének feladatai szükségessé teszik, hogy könyvkiadásunk még átgondoltabban és még rendszeresebben tervezze munkáját, szükségessé teszik, hogy a valóban legfontosabb kérdésekről szóló magas színvonalú könyvek jelenjenek meg, hogy minél kevesebb legyen a gyenge és érdektelen kiadvány, szükségessé teszik, hogy a könyvek külső formája ~~is~~ tovább javuljon, s végül azt is, hogy a könyvek eljussanak az érdekeltekhez, a legszélesebb olvasóközönséghez, s még többet segítsenek jövőnk ~~széles~~ építésében.

Köpeczi Béla

- - - -

A szövegközlés alapja: Köpeczi Béla: Az új magyar könyvkiadás és könyvterjesztés tizenöt éve. = A Magyar könyv tizenöt éve /1945-1960./ A Nemzeti Múzeum Disztermében /1960.szeptember 10-október 9./ rendezett kiállítás alkalmából kiadta a Művelődésügyi Minisztérium. 3-8.p.

Köpeczi Béla: 1921 - . Író, irodalomtörténész, történész.
Egyetemi tanár. A Kidaói Főigazgatóság vezetője, majd az
MSZMP Kulturális Osztályának vezetője.

Olcsó könyvtár: l. szemelvény jegyzetét.

Arany Könyvtár: l. szemelvény jegyzetét.

Kincses Könyvek: l. szemelvény jegyzetét.

~~KÖNYVTÁRI~~

Nyomdászat, papirellátás

Földi László: Tíz esztendő eredményeiről és feladatairól

....

Ismeretes, hogy a magyar papírgyártóipar lényegében a két világháború között létesült. Csak mint érdekességet említjük meg: 1938-ban a papírgyártóipar kapacitása 90 ezer tonna, ugyanakkor a termelés csak 54 ezer tonna volt. Hazánkban a cellulózgyártás - és ez is ismeretes - csak 1948-ban indult meg. A termelést az elmúlt tíz év alatt 48 %-kal növeltük és a termelékenység 86 %-kal emelkedett. E két számot és e két számnak az értékelését úgy kell értelmeznünk, ahogy a valóságban mutatkozott.

Mit jelent ez?

E két szám akkor imponáló, ha hozzátesszük: ezeket az eredményeket a gyártóiparban úgy értük el, hogy lényegében termelést kiszélesítő és bővítő beruházást nem hoztunk létre.

Mégis mi történt? Minek köszönhető ez az eredmény?

Ez az eredmény elsősorban köszönhető a gyárak szorgalmas, öntudatos munkásainak és irányítóinak, akik nap mint nap és év mint év birkózva a termelés feladatainak, nap mint nap és év mint év hozzátették a maguk tudását, apróbb és nagyobb szervezeti átalakításokkal, apróbb és nagyobb újításokkal és műszaki megoldásokkal az 1948-as termelőberendezéssel ezt a többletet, ezt az értékebbet produkálták.

Most a hároméves tervünkben mind a cellulózipart, mind pedig a gyártóipart új létesítmények beállításával jelentősen fejleszteni kívánjuk. A fejlesztés nemcsak a termelés és továbbfeldolgozás oldaláról kívánatos, hanem a beruházások - mind a cellulóz, mind a papírgyártóiparban végzendő beruházások - számításaink szerint kifizetődőek, gazdaságosak. Jelenleg 20 ezer tonna

cellulózt termelünk, melyből 16-17 ezer tonnát Csepelen és 3 ezer tonnát a szolnoki új üzemünkben állítunk elő. ~~kpax~~ Papirgyártásban az 1958-as év rekordmennyiséget ígér: 108-109 ezer tonna termelés várható. Fogasztásunk ennél jóval magasabb, mert papirimportunk jelentős. Csak mint érdekességet érdemes megemlíteni, hogy 1938-ban az egy főre jutó papirfogyasztás 8 kg volt, jelenleg 14 kg. Azt is tudjuk, hogy ez, jogos igényt és szükségletet figyelembe véve, kevés, nagyon kevés. A fogyasztás emelését elsősorban a hazai termelés növelésével helyes megoldani. Ehhez a hazai termeléshez pedig jelenleg nagy összegű beruházásokra van szükség, mely - ismételjük - kifizetődő, gazdaságos beruházás, mert főleg hazai nyersanyagra épül.

Cellulózttermelésünket a következő két éven belül 10-12 ezer tonnával akarjuk növelni. Csepelen még 1959-ben fel kívánjuk állítani az SO₂ visszanyerőberendezést, továbbá egy új cellulóz-főző beállítását tervezzük, és ~~az~~ akarunk térni a nagyhozamu cellulózzgyártásra. Szintén 1959-ben nagy ütemben folytatni kívánjuk a Sztálinvárosi Cellulózzgyár beruházását, és azt gondoljuk, hogy 1961-ben a gyárat ünnepélyesen felavatjuk és beindítjuk. Sztálinvárosban évi 22 ezer tonna cellulóz előállítását tervezzük. Ezek a beruházások hároméves terüünkben szerepelnek.

További elgondolásaink - ez már ~~nyulik~~ a második ötéves terüünkbe - még egy 20-22 ezer tonnás cellulózzgyár felállítását javasoljuk.

A cellulózttermelés ilyen mértékű emeléséhez, fokozásához az is szükséges, hogy a nyersanyagok hazai forrásait még megnyugtatóbb módon tisztázzuk.

Kicsit közelebbről megvilágítva ezt a kérdést: az a véleményünk, hogy szalmára és egyéb egyényári növényekre, valamint

hazai lombos fákra, különösen nyárfára lehet építeni a cellulóz-
 ipar fejlesztését. Az természetes, hogy számítások alapján kell
 eldönteni, melyik nyersanyag-felhasználás milyen arányban gaz-
 daságos, és a papirtermelés programjának összefüggésében a cel-
 lulóz minősége szempontjából mely alapanyag-felhasználás célirá-
 nyos. Azt gondoljuk, hogy a következő félévekben a hozzáértő
 viták után ezt a kérdést, a nyersanyag kérdését népgazdasági
 szinten le lehet és le is kell zárni.

A papirgyártóiparba a következő évben belép a Csepeli négyes
 gép, melytől évi 24 ezer tonna papirtermeléstöbbletet várunk.

A közeli években a következő papirgépek beszerzését tervezzük:
 új kartongépet évi 40-45 ezer tonna kapacitással; a Sztálinváro-
 si Szalmacellulózgyár mellé író-nyomó papirgépet évi 24 ezer
 tonna kapacitással; a Lábattani Papirgyárat úgy kívánjuk re-
 konstruálni, hogy három papirgépet akarunk beállítani évi 20
 ezer tonna kapacitással.

Az említettakon kívül több papirgépet akarunk rekonstruál-
 ni, és 1963-ig a rekonstrukciókat be akarjuk fejezni.

A következő években gyáraink többségénél jelentős erőművek
 építését és erőműbővítését szeretnénk eszközölni. Az is ismere-
 tes, hogy Csepelen már a következő évben, 1959-ben az új erőmű
 belép a termelésbe.

A mi terveink alapján - azért mondjuk, hogy a mi terveink
 alapján, mert ez még a nagy országos tervben nem került és nem
 kerülhetett elfogadásra, ez csak könnyűipari terv - az látható,
 hogy a következő 15 évben a papirgyártást meg kell vagy meg
 kellene háromszorozni. Ez nem kis feladat. Nem kis feladat sem
 beruházási oldalról, sem a beruházás lebonyolítása vonatkozá-
 sában, de nem egyszerű a termelés szervezése és vitele oldaláról

sem. Most nem akarunk kitérni a termelés ilyen nagymértékű fel-futtatásához szükséges szakmunkások, művezetők és műszaki vezetők problémakörére sem. Erről sokszor kell még külön tanácskoznunk, beszélgetnünk.

A gyártóipar ilyen szükséges és merész fejlesztését segíti a KGST munkája is. Ismeretes, hogy a Vegyipari Állandó Bizottságon belül megalakult a Cellulóz- és Papíripari Munkabizottság, és mi magyarok abban a megtiszteltetésben részesültünk, hogy a munkabizottság összefogását, a titkári teendőket ránk bízta. A KGST keretén belül az együttműködéstől, a baráti, testvéri munkától azt várjuk, hogy mind a cellulózipar, mind a gyártóipar nemzetközi méretekben bekövetkezendő kooperációja és specializációja az egész tábornak újabb forrásokat eredményez.

Összefoglalva az eddigieket, a cellulóz- és papírgyártás tíz év alatt - a beruházási eszközök elmaradása ellenére is - jelentősen fejlődött és mind a munkások, mind a műszaki értelmiségiek készségben és képességben alkalmasak a nagy program megoldására.

Most nézzük meg a papírfeldolgozóipar munkáját. Ebben az iparágban - talán nem túlzás, ha azt mondjuk - nem kevesebb történet, mint az, hogy a kis pinceüzemekből komoly szocialista gyárípárt szerveztünk.

A feldolgozóipar sok-sok termékével örvendeztette meg a fogyasztóközöniséget. Ez így igaz, de nagyon messze vagyunk a saját magunk által támasztott jogos igényektől. A csomagolóanyaghiány és olykor-olykor a minőség is nem kis bosszúságot okoz a fogyasztóközöniségnek. Itt gyorsan hozzátesszük, hogy az ellátásból eredő, vagy a minőségből származó bosszúságok nem mindig a feldolgozóipar hibáiból adódnak. Előfordul, hogy a papír minősége nem megfelelő, és előfordul az is, hogy a feldolgozóipar gépparkjá-

nak korszerűtlensége okozza a jogos kritikát. Nekünk fogyasztóknak nem bizonyítvány-magyarázás kell, a többi, a papíriparhoz nem értő fogyasztóról nem is beszélve, hanem kulturált csomagolás. Néhány jellemző szám erről a területről: a termelést háromszorosára fokoztuk, és ugyanakkor a termelékenység a tíz év előttinek most majdnem ötszöröse.

A következő években a fogyasztók részére jelentős mennyiségi növekedést és minőségi fokozást kívánunk biztosítani, továbbá az ipari fogyasztók ellátását is emelnünk kell. Ezért hoztuk létre Csepelen a hullámpapír-üzemet és a zsákgyárat, ezért folytattunk jelentős beruházást a Budai Dobozgyárban. A következő években a meglevő üzemekben a modern gépek egész sorának ~~kxxx~~ beállításával kívánjuk az ellátást emelni.

....

Az ugynevezett reprezentatív nyomtatványaink a barati országok fővárosaiban rendezett kiállításokon és most legutóbb a brüsszei világkiállításon is elismerést kaptak, és ezek a magyar sokszorosítóipar dolgozóinak jó hírnevét öregbítették. A könyvek előállításánál látni lehet azt a tudatos törekvést, hogy a tartalom és a forma egysége érvényesüljön. Az elmondottak, illetve a produktumok mondatják velünk, hogy könyvkiadóink helyes törekvése, a tipográfusok és a grafikusok erőfeszítése a nyomdászok közreműködésével tükrözi a klasszikus magyar könyvkészítés hagyományait, sőt ezt tovább fejlesztve új, igényes köntöst ad a könyveknek.

Ennyi sok és szép megállapítás mellé sajnos azt még hozzá kell tenni, hogy a minőség elég rapszodikus. Ezt úgy értelmezzük, hogy szélső pólusok vannak, ha nagyon akarunk, akkor szebbet és

jobbat alkotunk, de a könyvek és nyomtatványok egy része - és ez nem kis rész - olykor-olykor minőségileg, enyhén szólva, kifogásolható. Ebből természetesen adódik a feladat: az ugynevezett tömegtermelés minőségi színvonalát is emelnünk kell, és emelni is lehet.

Talán ennyit az elmúlt évtizedről.

Mi a közeljövő, mi a hároméves tervfeladat? Mennyiségileg 1957 második félévéhez képest 18 %-kal os felfutást kell eszközölni. A főbb cikkekre, a strukturára vonatkozólag ez a következőképpen alakul:

könyvből 30 %-kal

folyóiratból 41 %-kal

napilapból 14 %-kal

kell többet gyártanunk.

Beruházásra - gondoljuk nem lényegtelen kérdés - e három év alatt a kormányzat közel 90 milliót irányoz elő. Ez jelentős összeg. Ebből könyvgyártásunk fejlesztésére 40 millió forint jut. A könyvgyártást azért helyes ilyen nagymértékben fejleszteni, mert egyrészt a hazai igények mennyiségileg és minőségileg dörömbölnek a nyomdák kapuin, másrészt a nyomdaipar dolgozóinak az a megtiszteltetés jutott, hogy a következő években a Szovjetunió jelentős könyvbérmunkát rendel meg nálunk. Ez a megrendelés nemcsak kereskedelmileg kifizetődő. A nyomdaipar dolgozói e megrendelés feladásában azt is látják, hogy szakmai színvonalunkat nagy mértékben a Szovjetunió is elismeri.

Beruházásainkat úgy kívánjuk eszközölni, hogy a meglévő üzemekben gépcseréket alkalmazunk, vagyis úgy, hogy a kapacitásbővítés kevés építkezéssel történjen.

A hároméves terv után a második öt éves tervre is kialakultak

a minisztériumban az elképzelések, a konturok. Erről egyelőre csak annyit: a mélynyomásban szeretnénk - itt ezt a kifejezést kell használni - megszüntetni a lemaradásunkat egy modern színes mélynyomógép felállításával és a mélynyomó technológia biztosabb alapokra való helyezésével.

A könygyártást folyamatossá szeretnénk tenni. Ezért olyan gépeket akarunk beszerezni, melyekkel ezt a célt elérhetjük. És még egyéb egész sor elgondolásunk van, amiről a délutáni előadásokon kapunk majd tájékoztatást.

A hároméves terv, a további évek munkájának megoldásához - ugyanugy, mint a papirgyártóiparban - a tanulóképzést, a szakmunkás-továbbképzést, a középkáderképzést jelentős mértékben fokoznunk kell.

....

Egyesületünk tiz évvel ezelőtt, pontosabban megjelölve 1948 novemberében Dáósgyőrött tartotta ünnepi megalakuló közgyűlését. Alapító tagjaink közül igen sokan ma is lelkes társadalmi munkások.

Iparágaink fejlődését bizonyítja az a tény is, hogy egyesületünk taglétszáma jelenleg 700 fő, a többség mérnök, technikus, és az üzemek elismert, nagy tapasztalatokkal rendelkező szakemberei. Tevékenységünk egyik fontos megnyilvánulása az volt, hogy megindítottuk a Papir- és Nyomdatechnikát. A lappal is elő kívántuk segíteni a továbbképzést. Ha végiglapozzuk a lap korábbi évfolyamait, a sok-sok cikk tanúsítja a műszakiak fejlődését, a szakértelem emelkedését.

A lapot 1956-tól külön jelentetjük meg a papiripari dolgozók részére Papiripar címmel és külön szerkesztjük a Magyar Grafikát a nyomdászoknak.

Az a véleményünk: mindkét lap reprezentatív módon képviseli

a magyar papir- és nyomdaipart.

Egyesületünk tevékenységének főbb mozzanataitól: műszaki propaganda, mely szakmai előadások, tanfolyamok és konferenciák tartásában nyilvánult meg; munkabizottságok egy-egy témára; kulbélet szervezése; nemzetközi kapcsolatok megteremtése mind a baráti, mind a nyugati országok társszervezeteivel.

Számszerű beszámolót az egyesület elmúlt ~~12~~ évének eseményeiről nem kívánunk adni. De egy-két elvi problémát egyesületi életünk tapasztalatai alapján meg akarunk említeni:

Igy például volt olyan időszak, amikor erőltettük a munkabizottsági formát, és ezzel a társadalmi munkát gyengítettük. A munkabizottságok programját úgy tekintettük, úgy állítottuk össze, hogy "ha rövid a kardod, toldd meg egy lépéssel" közmondást alkalmaztuk, azaz, ami a minisztériumi kapacitásba nem fért bele, arra azt mondtuk, ott van az egyesületi munkabizottság, oldja meg azt a problémát. Az utóbbi években felismertük, hogy ez nem helyes, nem ez a jó út. Az egyesületet úgy kell felfogni, az egyesületi életet olyanná kell tenni, hogy a kollégialis kör az üzemi, a hivatali munka elvégzése után pihenjen és szórakozva fejlődjön.

Az a véleményünk, hogy egyesületünk most jó úton jár. Bizonyíték? Például a kulbnapokra, a szakmai és egyéb beszámolókra a tagság komolyan reagál.

Az egyesület mint társadalmi kritikus és bíráló megkezdte, illetve folytatja munkáját. Az iparvezetés több kérdésben felkérte az egyesületet, hogy adjon segítséget és bírálatot egy-egy témához. Így például: az oktatási tananyagok felülvizsgálatában, az oktatási tervek kidolgozásában, a szakmai könyvek kiadási tervének felülvizsgálatában, egy-egy nagy horderejű ujtás, találmány bírálatában és még számos ehhez hasonló kérdésben adunk

mint egyesület segítséget az iparvezetésnek.

1956-ban megrendeztük a II. nemzetközi műszaki konferenciát, melyen 12 ország 32 küldötte vett részt. Jövő évben meg kívánjuk rendezni a III. nemzetközi műszaki konferenciát.

Egyesületünknek a jogi tagság bevezetésével sikerült olyan anyagi bázist teremteni, mellyel a belföldi tapasztalatcserén túlmenően már 1957-ben és főleg 1958-ban egyre több kartársunknak biztosíthatunk külföldi tanulmányutat, vagy nemzetközi konferenciákon való részvételt.

Nagyon jónak tartjuk kapcsolatainkat a MTESZ-központtal, a Magyar Tudományos Akadémia Könnyűipari Bizottságával és a szakszervezettel is. Az egyesület és a szakszervezet munkájában egy időben voltak bizonyos párhuzamosságok, de helyes munkaszervezéssel ezt kiküszöböltük.

Egyesületünk 1958-ban a Technika Házában új helyiséget kapott. Helyiségeinket úgy kívánjuk kialakítani, hogy a műszakiak második otthona legyen.

További programunk, hogy egyesületünk minden műszaki dolgozónak fóruma legyen, és az egyesületi élet keretén belül jól érezzék magukat.

...

A szövegközlés alapja: Tíz esztendő eredményeiről és feladatairól. Írta: Földi László. - Magyar Grafika, 1959. 3. évf. 1. sz. 2-5 p.